

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

10.03 – МР.478«С» 2021.16.12. 011 ПЗ

НУБІП України

ЧАУСОВ ІВАН АНАТОЛІЙОВИЧ

2021 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри педагогіки
доктор педагогічних наук,
доцент

Сопівник Р.В

«14» вересня 2020 р.

ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Чаусов Іван Анатолійович
Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітньо-професійна програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в
освіті»

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Тема магістерської роботи: «Сучасні інформаційні технології як засіб
самореалізації студентів в освітньому просторі закладів вищої освіти»

затверджена наказом ректора НУБіП України від № 470 «3» від 17.08.2021 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 15 листопада 2021 р.

Вихідні дані до магістерської роботи: Державна національна програма «Освіта»
(«Україна XXI століття»), Закон України «Про освіту», Концепція
національного виховання студентської молоді, Національна доктрина розвитку
освіти України у XXI столітті

НУБіП України

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Конкретизувати зміст понять «інформаційні технології», «самореалізація», «самореалізація студентів в освітньому просторі»; уточнити їх сутність та характеристики.

2. Дати характеристику сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти та можуть сприяти самореалізації студентів в освітньому просторі університету.

3. Дослідити рівень самореалізації студентів НУБіП України (спеціальність «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»);

4. Розробити методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти та апробувати їх у рамках проведення дослідно-експериментальної роботи.

Дата видачі завдання «14» вересня 2020 р.

Керівник магістерської роботи

Варав О. Б.

Завдання прийняв до виконання

Чаусов І. А.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота на тему «Сучасні інформаційні технології як засіб самореалізації студентів в освітньому просторі закладів вищої освіти»

складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Обсяг магістерської роботи 97 сторінок, у списку використаної літератури наведено 49 літературне джерело. У роботі подано 7 таблиць та 1 рисунок. До роботи додано 3 додатки.

У вступі до магістерської роботи визначені актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, теоретична цінність, практичне значення дослідження.

У першому розділі, який називається «**Теоретичний аналіз основних понять та проблем дослідження**», розглянуті такі питання: аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми самореалізації особистості та зокрема самореалізації студента в освітньому просторі закладу вищої освіти; конкретизовано зміст понять «педагогічна технологія», «інформаційні технології», їхня класифікація та характеристики.

У другому розділі, який називається «**Організаційно-методичні аспекти використання інформаційних технологій як засобу успішної самореалізації студентів закладів вищої освіти**» розглянуті такі питання:

надана характеристика сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти та можуть сприяти самореалізації студентів в освітньому просторі університету.

У третьому розділі, який називається «**Експериментальне дослідження рівня самореалізації студентів НУБіП України засобами сучасних інформаційних технологій**» розглянуто такі питання: емпіричне дослідження

рівня самореалізації студентів НУБіП України, аналіз результатів анкетування, методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти.

У додатках наведені такі матеріали, методика, що використовувались під час дослідження та індивідуальне творче завдання.

У висновках узагальнено результати дослідження щодо рівня самореалізації студентів НУБіП України засобами сучасних інформаційних технологій та висвітлено ключові позиції всіх розділів кваліфікаційної роботи, зокрема: конкретизовано теоретичний зміст понять «інформаційні технології», «самореалізація», «самореалізація студентів в освітньому просторі»; уточнені їх сутність та характеристики; надана характеристика сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти та можуть сприяти самореалізації студентів в освітньому просторі університету; подано порівняльний аналіз результатів експериментального дослідження рівня самореалізації студентів НУБіП України засобами сучасних інформаційних технологій (спеціальність «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»); запропоновані методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти.

Ключові слова: інформаційні технології, самореалізація, самореалізація студентів в освітньому просторі, здобувачі освіти, особистість.

НУБІП України	ЗМІСТ	
РЕФЕРАТ		5
ВСТУП		8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ТА ПРОБЛЕМ ДОСЛІДЖЕННЯ		12
1.1. Поняття самореалізації, її види, форми, типи.....		12
1.2. Теоретичний аналіз проблеми самореалізації студента в освітньому просторі закладу вищої освіти.....		22
1.3. Інформаційні технології: класифікація та характеристики.....		28
Висновки до першого розділу.....		43
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ УСПІШНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ		45
2.1. Характеристика сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти.....		45
2.2. Організаційно-методичні аспекти використання освітніх інформаційних технологій.....		51
2.3. Прогнозовані результати впливу освітніх інформаційних технологій на психічний розвиток та самореалізацію здобувачів освіти.....		59
Висновки до другого розділу.....		62
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ НУБІП УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ		
3.1. Методика та організація дослідження.....		64
3.2. Аналіз результатів дослідження.....		68
3.3. Методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти.....		76
Висновки до третього розділу.....		79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ		81

НУБІП України 84

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 84

ДОДАТКИ 90

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Вхідження України до Європейського співтовариства, розбудова інформаційного суспільства, процеси глобалізації, технологізації всіх сфер його життєдіяльності відкривають нові можливості для здійснення суспільних та соціально-економічних перетворень та розвитку особистості.

Сьогодні важливо, що сучасне суспільство перебуває в епосі складних змін, які впливають на багато аспектів сучасного життя та висувають нові вимоги до якості. Нова нація формується за умови, що внутрішня свобода і постійне самовдосконалення є невід'ємними елементами особистості.

Заклади вищої освіти відіграють у цьому процесі значну роль, оскільки від якості підготовки майбутніх фахівців багато в чому залежать темпи й ефективність багатьох перетворень, подальше зростання культури і духовного багатства суспільства.

Сучасна вища освіта розвивається в контексті гуманістичної парадигми, головним пріоритетом якої є розвиток особистості студента.

Соціально-економічні, політичні, духовні процеси, що відбуваються останніми десятиріччями в сучасному українському суспільстві, позначилися на ціннісних змінах світогляду, поведінки, життєвих стратегій молоді, частиною якої є студенти.

Кожна жива людина має індивідуальний, неповторний набір цінностей.

Цінності є найважливішим регулятором поведінки людини в суспільстві і визначають її ставлення до себе, інших і світу. В основі наших цінностей людські потреби.

Теоретичну основу дослідження становлять положення і висновки теорій та концепцій щодо гуманізації педагогічної освіти (А. Алексюк, І. Зязюн, С. Гончаренко, В. Краєвський, Ю. Мальований, Ю. Ничкало, М. Стельмахович та ін.); психологічної теорії творчої особистості та її розвитку (Т. Балд, Б. Богоявленська, Т. Галкіна, В. Моляко, В. Семиченко та ін.);

психологічних концепцій визначення здібностей (Б. Ананьєв, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.); психолого-педагогічній теорії особистості та її розвитку у процесі діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, Г. Костюк, Н. Тализіна, Б. Теплов та ін.).

Варто відзначити, що проблема самоактуалізації особистості досить глибоко представлена у роботах багатьох авторів, які присвячені аналізу якісних характеристик цього процесу, його змісту та рівнів (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, К. Хорні, Е. Шостром, К.Г. Юнг).

Ідеї особистісного зростання в напрямку самоактуалізації знайшли широке відображення в роботах українських (Г.О. Балл, З.Г. Кісарчук, С.Д. Максименко, В.О. Моляко, В.О. Татенко, О.М. Ткаченко, Н.В. Чепелева, О.П. Щотка) та інших вчених.

Зосереджуючись на конкретних цінностях, людина будує поведінку відповідно до природи цих цінностей.

Таким чином, самореалізація особистості, будучи найважливішим регулювальником поведінки людини, багато в чому залежить від характеру діяльності, в яку включена людина, і змінюється в процесі її життя.

За цих умов особливого значення набуває формування базової культури особистості у процесі освіти та виховання, культури самовизначення, що витікає із розуміння самоцінності людського життя.

Таким чином, визнання необхідності набуття майбутніми фахівцями професійних і особистісних якостей, затребуваних суспільством на інформаційному та постінформаційному етапах свого розвитку, обумовлюють активний пошук освітніх технологій, спроможних забезпечити розвиток суспільства та кожного окремого індивідуума та актуалізують вибір теми магістерського дослідження: «Сучасні інформаційні технології як засіб самореалізації студентів в освітньому просторі закладів вищої освіти».

Об'єкт дослідження – освітній процес закладів вищої освіти.

Предмет дослідження – вплив сучасних інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти

Мета дослідження полягає в теоретичному, емпіричному та практичному обґрунтуванні позитивного впливу інформаційних освітніх технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти.

З окресленої мети дослідження визначено наступні **завдання**:

1. Конкретизувати зміст понять «інформаційні технології», «самореалізація», «самореалізація студентів в освітньому просторі»; уточнити їх сутність та характеристики.

2. Дати характеристику сучасних інформаційних технологій які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти та можуть сприяти самореалізації студентів в освітньому просторі університету.

3. Дослідити рівень самореалізації студентів НУБіП України (спеціальність «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»);

4. Розробити методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти та апробувати їх у рамках проведення дослідно-експериментальної роботи.

База досліджень: гуманітарно-педагогічний факультет Національного університету біоресурсів і природокористування України, упродовж 2020-2021рр. група НСТО-20001М спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, другого курсу та група ПВШ-20001М спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, другого курсу (35 осіб).

Методи дослідження: Під час виконання магістерської роботи ми використали теоретичні та емпіричні методи науково-педагогічних досліджень. Під теоретичними методами розуміємо: проведення аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування, порівняння, а під емпіричними – проведення спостереження, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, вивчення документації та результатів педагогічної діяльності, методи опитування (анкетування), педагогічний експеримент, методи статистичної обробки даних).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що розроблено та апробовано у рамках дослідно-експериментальної роботи: методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні важливості застосування певного набору освітніх інформаційних технологій з метою якнайповнішої самореалізації студентів закладів вищої освіти; здійсненні теоретичного аналізу проблеми самореалізації студента в освітньому просторі закладів вищої освіти; аналізі організаційно-методичних аспектів використання освітніх інформаційних технологій та прогнозуванні очікуваних результатів впливу освітніх інформаційних технологій на психічний розвиток та самореалізацію здобувачів освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані в магістерській роботі методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти, висновки й узагальнення мають практичну цінність для розвитку й впровадження в освітній процес методологічних напрямів та освітніх технологій, спрямованих на розвиток особистості здобувачів вищої освіти. Результати проведеного дослідження можуть бути використанні педагогами, психологами та кураторами студентських груп у закладах вищої освіти.

Робота складається з трьох розділів, містить 97 сторінок, у списку використаної літератури наведено 49 літературних джерел. У роботі подано 7 таблиць та 1 рисунок. До роботи додано 2 додатки.

НУБІП України

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІЛИВУ ІКТ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ

НУБІП України

1.1. Поняття самореалізації, види, форми, типи.

Термін «самореалізація» вперше був введений у «Словник філософії та психології», виданий у 1902 р. Сьогодні цей термін не зустрічається у вітчизняних довідниках та не досить чітко тлумачиться за кордоном. У більшості випадків термін «самореалізація» трактується як «*реалізація власного потенціалу*» [21].

За останні роки у вітчизняній та міжнародній психології зріс дослідницький інтерес до проблеми самореалізації особистості. Найбільш обговорюваними та досліджуваними питаннями в контексті цієї наукової проблеми є вирішальна роль особистості у власному саморозвитку, здатність та ресурси особистості щодо самовдосконалення. Актуальність теми загострюється внаслідок соціально-економічної ситуації в Україні та підвищення конкурентоспроможності на професійному ринку праці, що в свою чергу викликає зростання вимог до професійних та особистісних якостей фахівця. Про зростання інтересу сучасних науковців і практиків до проблеми самореалізації особистості свідчить збільшення кількості дисертаційних та наукових робіт, присвячених дослідженню цієї проблеми [25].

Індивідуальну самореалізацію досліджували представники різних психологічних шкіл. Однак поки що немає єдиної концепції самореалізації. Методологічним аспектом проблеми вивчення самореалізації особистості є недостатня визначеність цього поняття.

Складність вивчення самореалізації полягає в тому, що *самореалізацію неможливо спостерігати безпосередньо і об'єктивно*, лише її наслідки і результати відображаються в свідомості. Самореалізацію важко виміряти через високу *суб'єктивність* і її важко контролювати під час експерименту,

оскільки існує багато факторів, які ускладнюють використання вимірювальних та експериментальних методів дослідження.

З поняттям самореалізації тісно пов'язаний термін «самоактуалізація».

В нашому дослідженні ми будемо використовувати ці поняття як синонімічні.

Більшість психологічних теорій намагаються пояснити самореалізацію як схожі поняття такого ж рівня, наприклад, *самоактуалізація* в теорії А. Маслоу, *ідентичність* в теорії Е. Еріксона, *стратегія життя* в психологічній теорії та ін. [14].

Теоретичні відмінності простежуються не тільки в концептуальних проблемах, характері самоактуалізації та механізмі її реалізації, а й в умовах і факторах, що впливають на її успішність. Наприклад, ми виділили дві групи **факторів, які впливають на самоактуалізацію**:

1. Ті, що *залежать* від людини (цінісні орієнтири, готовність до своєї самобудови, мислення, воля та ін.);
2. Ті, що *не залежать* від людини (соціальна ситуація, рівень життя, матеріальна забезпеченість, вплив засобів масової інформації, стан екологічного середовища) [8].

Вирішальним фактором для реалізації власного потенціалу є не його природні якості, а особистісні якості та трудові доктрини, сформовані зовнішнім середовищем як продукт виховання та розвитку.

Тільки в спілкуванні з іншими і в навколишньому середовищі можна сприймати себе як унікальне ціле. Основними *умовами самореалізації* особистості є вміння пізнати себе, реальні та потенційні здібності та можливості, інтереси та цінності, розвинені усвідомлення та рефлексія особистісного та професійного зростання [9].

Викладене послужило основою для побудови та обґрунтування багатосистемної концепції дослідження самоактуалізації людини, в основі якої лежить **системний підхід**.

Сутність *системного підходу* в тому, що відносно самостійні компоненти розглядають не ізольовано, а в їхньому взаємозв'язку, у розвитку

й русі. Він дає змогу виявити інтегровані системні властивості та якісні характеристики, що відсутні в складових системних елементах. Предметний, функціональний та історичний аспекти системного підходу вимагають реалізації в єдності таких принципів дослідження, як історизм, конкретність, урахування всебічних зв'язків і розвитку [47, с. 26].

Послідовність означає, що всі частини складної системи служать спільній меті. Зміна одного параметра в системі вплине на всі інші параметри.

Іншими словами, система самореалізації – це не проста сума чи набір елементів, а цілий набір елементів у певному співвідношенні [17].

Сукупність таких елементів самоактуалізації може бути багатосистемною, тобто індивідуальними мікро- та макросистемами, що забезпечують *варіативність, ступінь та інтенсивність* індивідуальної самоактуалізації, міру інтенсивності самореалізації особистості [13].

В нашому дослідженні ми будемо спиратись на наступне визначення: **самореалізація** – це сукупність інструментально-стилістичних та мотиваційно-сміслових характеристик-прагнень, що забезпечують послідовність і готовність до самовираження особистості в різних сферах життя в процесі онтогенезу [25].

На основі вищезазначених принципів та аналізу літературних даних можна скласти наступну полісистемну модель самореалізації особистості. (рис.1.1.) [9].

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

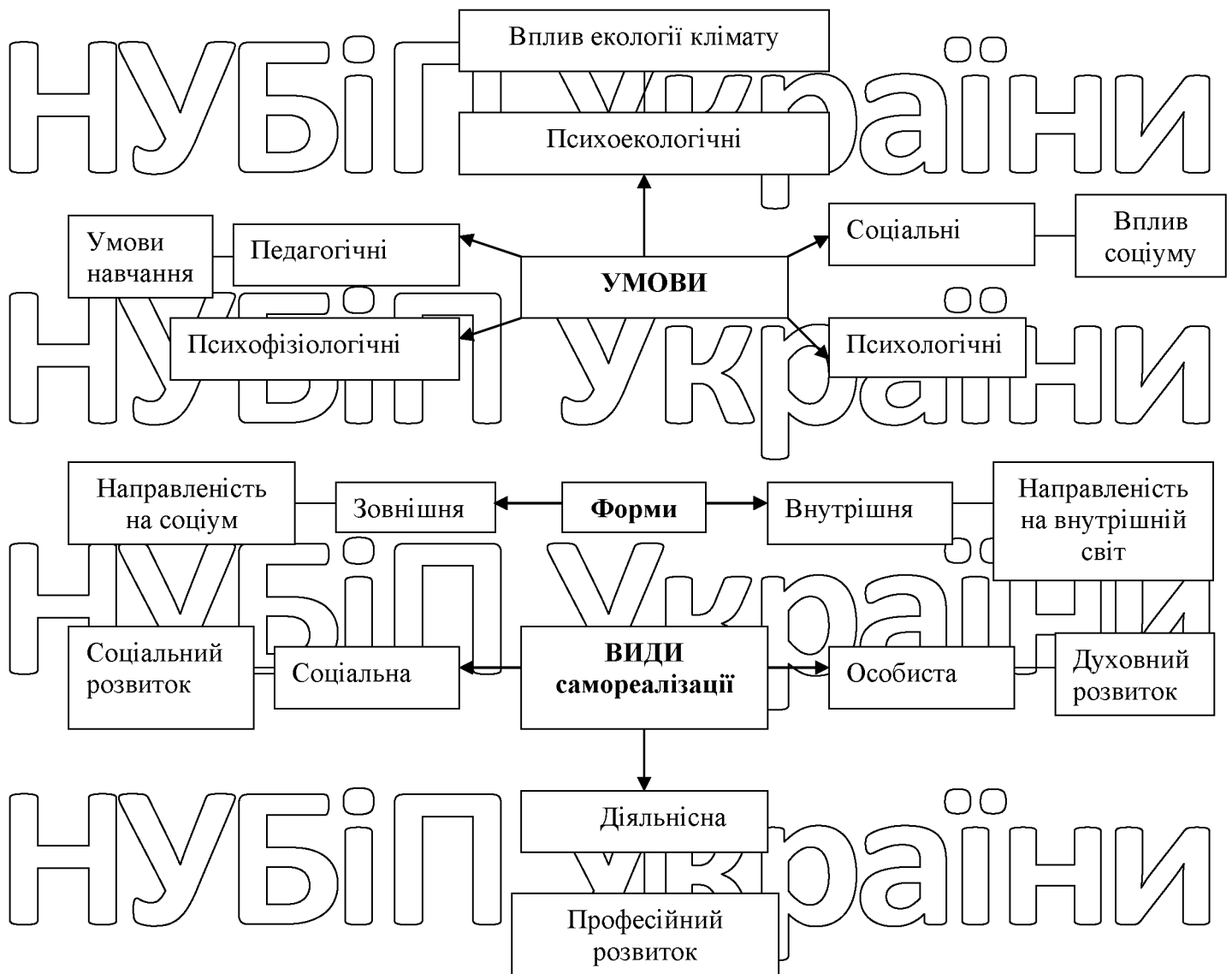

Рис. 1.1 Полісистемна модель самореалізації особистості (С.І. Кудинов)

Основними умовами самореалізації особистості є: психоекологічні, психофізіологічні, психолого-педагогічні та соціальні фактори [17].

Психоекологічна система піддається впливу факторів зовнішнього середовища на психіку людини (підвищений радіаційний фон, забруднення повітря, погана питна вода, несприятлива температура тощо), що може призвести до підвищення агресивної поведінки, зниження життєвого тону,

розумової активності, депресії тощо. Усе це фактори, що негативно впливають на самореалізацію особистості.

У наукових публікаціях широко представлена роль **психофізіологічних** факторів у самореалізації особистості. Найважливішими є анатомо-фізіологічні особливості, які є передумовою успішної самореалізації людини в будь-якій сфері, а також особливості нервової системи та темпераменту.

До **психологічних станів**, що сприяють успіху самореалізації особистості, належать психологічні пізнавальні процеси, особливості особистості та психоемоційні стани [17].

Наступна система складається із **соціальних детермінант**. Вона включає різноманітні інститути соціалізації, які надають учасникам соціальні ролі, сприяючи чи перешкоджаючи самореалізації особистості.

Щодо педагогічних умов, то вони зосереджені в системі навчання і виховання, які самі по собі є системою освітніх основ самореалізації.

Серед **форм самореалізації** особистості можна виділити зовнішню та внутрішню [4].

Зовнішня форма самореалізації орієнтована на самовираження особистості в різних сферах життя: професії, творчості, спорті, мистецтві, освіті, політичній та громадській діяльності тощо. У той час як **внутрішня форма** самореалізації забезпечує самовдосконалення людини у фізичному, інтелектуальному, естетичному, етичному та духовному планах [11].

І, нарешті, серед видів прояву самосвідомості людини необхідно виділити діяльність соціальну та особистісну.

Активна самореалізація суб'єкта характеризується самовираженням у різноманітних видах діяльності та забезпечує високий рівень професійної компетентності.

Причому діяльність не завжди і не обов'язково має бути пов'язана з офіційною професією суб'єкта, не може бути аматорський спорт, художня творчість, навчання тощо.

НУБІП України

Соціальна самореалізація пов'язана з реалізацією гуманітарної місії, соціально-економічної, суспільно-політичної, соціально-педагогічної чи будь-якої іншої суспільно корисної діяльності [12].

НУБІП України

Особистісна самосвідомість спонукає до духовного зростання людини, забезпечуючи на ранніх етапах розвиток особистісних потенціалів: відповідальності, комунікабельності, працьовитості, наполегливості, ініціативи, ерудиції, творчості, духовності тощо [3].

НУБІП України

Таким чином, представлена модель самореалізації особистості може послужити основою для встановлення одиниць аналізу самореалізації, які могли б відображати її цілісний зміст у конкретних виступах. Численні дослідження свідчать про те, що в мотиваційно-змістовній та інструментально-стилістичній складових особистості можуть бути виявлені

НУБІП України

різноманітні особистісні утворення. Крім того, структура системи дозволяє аналізувати *індивідуальну своєрідність самореалізації* особистості в єдності її ціннісно-змістовних, мотиваційно-споживчих, інструментальних, емоційно-

НУБІП України

вольових та рефлексивно-оцінних характеристик. Єдність і взаємопов'язаність цих характеристик дає змогу не лише представити самореалізацію як системне психологічне утворення, а й виявити різноманітні міжрівневі зв'язки. Причому психологічну своєрідність кожного рівня можна вважати системою індивідуально-психологічних особливостей самореалізації особистості, що розкриває її специфіку та неповторність [5].

НУБІП України

Вихідним у системі самореалізації є *навчально-цільовий компонент*, що інтегрує конкретні цілі, установки, наміри та загальну програму інструментального та смислового забезпечення, а також реалізацію відносин у конкретних умовах поведінки та дії [31].

НУБІП України

Мотиваційно-сисловий аспект цієї системи представлений когнітивними, мотиваційними та організаційними характеристиками. Він вибирає та визначає:

- пріоритетність окремих значень візуальних відносин і мотивації;

НУВБІП УКРАЇНИ - глибину і точність когнітивних цінностей та їх роль у поведінці суб'єкта (творчість-консерватизм);

- вибір домінуючих мотивацій, спрямованих на інших людей (соціоцентризм) або на себе (егоцентризм);

НУВБІП УКРАЇНИ - визначення пріоритетної сфери застосування та ефективності самореалізації особистості відповідно до мети та запропонованого результату в різних сферах життя: суб'єктивно-активній, соціально-комунікаційній чи суб'єктивно-особистісній, конструктивній чи деструктивній [13].

НУВБІП УКРАЇНИ *Інструментально-стильова підсистема* – це об'єднання динамічних, емоційних та організаційних змін. Більшість із них внутрішньо складаються з протилежних біполярних знаків. Тому цей аспект самосвідомості чітко визначає полюси. Основна роль цієї підсистеми пов'язана з саморегуляцією та енергетичною функцією [15].

НУВБІП УКРАЇНИ *Цілісистемний підхід* до самореалізації особистості є перспективним і продуктивним з цілого ряду причин, оскільки він:

- 1) дозволяє подолати розрив між характеристиками динамічних, продуктивних, емоційних, регулятивних, мотиваційних, пізнавальних та освітніх цілей у самореалізації, які часто розглядаються відокремлено одна від одної, а насправді є цілісними і систематичними [34];
- 2) відкриває можливість розуміння психологічної структури самореалізації та внутрішніх механізмів взаємодії різних її ознак.

3) відкриває можливість створення передумов для розвитку науково обґрунтованих *технологій оптимізації та модифікації самоактуалізації* та розуміння психологічної структури самоактуалізації та внутрішнього механізму взаємодії різних її властивостей.

4) можна враховувати природу різних самооновлюваних підсистем, враховувати інструментальну, стилістичну та мотиваційну семантику водночас. Першу групу симптомів викликають насамперед природні умови залежно від меж темпераменту та особливостей нервової системи. Друга група

сильно залежить від соціального середовища, оточення, умов праці, освіти і навчання, більш мінлива;

5) підхід дає можливість виявити психологічні особливості самоактуалізації особи за статтю, віком, соціокультурним середовищем, етнічними та особистісними типографічними ознаками [37].

Розвиток особистості в закладах вищої освіти представлено насамперед як процес саморозвитку. Це пов'язано з тим, що основним напрямком свідомості в цьому віці є прагнення до самовизначення. Це

головний життєвий орієнтир в розвитку особистості, коли вирішується, ким хоче бути молода людина в культурі, та ким вона все-таки є. Молоду людину потрібно формувати як особистість, і в цьому має допомогти система вищої освіти. У процесі навчання навчально-професійна діяльність стає важливою сферою самовираження студента, де вона задовольняє його пізнавальні (пізнавальні) потреби. Тому питання особистісної самореалізації в університеті є дуже актуальним. Студенти розвивають свої навички, демонструючи свою діяльність, зокрема у пізнавальній сфері [31].

Найбільш повно і докладно в гуманістичній психології вивчена категорія «самоактуалізації». Вчені цієї галузі (А. Маслоу, Е. Олпорт, К. Роджерс та ін.) вважали людину здатною до самовдосконалення. Природа людини завжди штовхає її до особистісного зростання, творчості та самодостатності, а особистісні проблеми та зміни в основному зумовлені несприятливими соціальними умовами, які перешкоджають цьому зростанню.

Навчання у закладі вищої освіти є одним із етапів становлення особистості в майбутній професійній діяльності. У концепції особистісного професійного розвитку період студентства розглядається не лише як період адаптації та підготовки до майбутньої професійної діяльності, а й як етап професійного самоусвідомлення та самовизначення. Завдання закладу освіти – підготувати випускників до майбутньої професійної самореалізації. Це вимагає розробки та застосування комплексу спеціальних засобів і методів, що стимулюють цей процес [41].

НУВБІП УКРАЇНИ

Самореалізація реалізує життєві плани студента через зру (самостійність, підвищення відповідальності), виховання (формування потреби в самоосвіті), спілкування (виховання культури спілкування) та різноманітні види і форми діяльності:

НУВБІП УКРАЇНИ

- професійну;
- суспільно-політичну;
- технічну;
- спортивно-оздоровчу та інші.

НУВБІП УКРАЇНИ

У вітчизняній психолого-педагогічній науці маємо декілька серйозних досліджень, присвячених проблемам розвитку. Роботи, які висвітлюють педагогічний супровід та забезпечення розвитку, обмежені початковим етапом. Тому, хоча дослідження вчених з окремих проблем онтогенетичного розвитку добре відомі, цілісної картини педагогіки розвитку на сьогодні поки що не існує [47, с. 21].

НУВБІП УКРАЇНИ

На наш погляд, було б правомірно сьогодні порушити питання про «педагогічну чистоту», моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність існуючих та педагогічних технологій що розробляються. Взявши їх за генеральну ідею, в їхню основу повинно бути покладено принципи гуманістичного світогляду, що передбачають формування таких якостей особистості, як усвідомлення єдності природи й людини, відмова від авторитарного стилю мислення, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до чужої думки, інших культур, цінностей та віри [47, с. 31].

НУВБІП УКРАЇНИ

Цікаво простежити зв'язок терміну «самореалізація» з терміном «індивідуалізація». У філософській та психолого-педагогічній літературі можна зустріти багато різних тлумачень терміну «індивідуалізація». Наприклад, можна назвати такі, як «індивід», «індивідуальність», «індивідуальний підхід», «індивідуалізація навчання». Наприклад, В.Володько вважає індивідуалізацію «однією з форм буття індивіда, яка включає і процеси формування й розвитку індивідуальності, процеси її

самореалізації в довкіллі... Смісл її полягає в тому, що вона є водночас єдністю самореалізації й самовіддачі індивіда для себе і для навколишніх людей» [47, с. 33].

Педагогічна енциклопедія дає таке визначення: «...організація навчального процесу, при якому вибір способів, прийомів, тем навчання враховують індивідуальну відмінність учнів, рівень розвитку здібностей у навчанні» [47, с. 33].

Прогресивні педагоги вбачають в індивідуалізації навчання один з основних засобів успішного виходу на нові рівні розвитку людини.

В. Онциук виділяє декілька рівнів реалізації індивідуалізації навчання: врахування загальних особливостей на різних етапах як навчання, так і розвитку; диференційовний підхід; індивідуальний підхід.

Р.Сноу, говорячи за проблему індивідуалізації навчання, виділяє три етапи, що складають цей процес: «індивідуальні відмінності, як фундаментальна характеристика людини; вплив індивідуальних відмінностей на результати учіння та умови навчання; облік індивідуальних відмінностей при проектуванні навчання з метою поліпшення навчання кожного» [47, с. 35].

Студенти повинні усвідомлювати свою мотивацію до навчання, щоб реалізувати себе у навчальній та професійній діяльності. Бо від цього залежать його прояви інтелектуальної діяльності, амбітності та формування його ставлення до освітнього процесу [6].

В умовах вищої освіти можлива успішна соціалізація в процесі діяльності за такими характеристиками:

- вміння відтворювати життєві та професійні ситуації на основі вражень від повсякденного життя;

- розвиток усвідомлення соціальної важливості особистих інтересів студентів та наслідків їхньої діяльності;

- позитивна поведінка, відповідальність, самоконтроль та оцінка, пов'язана з обговоренням планів дій та різноманітних можливостей участі в них [4].

НУБІП України

1.2. Теоретичний аналіз проблеми самореалізації студента в освітньому просторі закладу вищої освіти

Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, студент сучасної вищої школи повинен володіти певними якостями, зокрема:

- гнучко адаптуватись у мінливих життєвих ситуаціях;
- самостійно та критично мислити;

вміти бачити та формувати проблему (в особистому та професійному плані), знаходити шляхи раціонального її розв'язання;

- усвідомлювати, де і яким чином здобути знання можуть бути використані в оточуючій його дійсності;

- бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити; грамотно

працювати з інформацією (вміти збирати потрібні факти,

- аналізувати їх, висувати гіпотези вирішення проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними

варіантами розв'язання, встановлювати статистичні закономірності, робити аргументовані висновки, використовувати їх для вирішення нових проблем);

- бути комунікативним, контактним у різних соціальних групах, вміти працювати в колективі, в різних галузях, різних ситуаціях, легко запобігати та вміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;

- вміти самостійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелекту, культурного рівня.

У рекомендаціях багатьох наукових досліджень ми знаходимо схожі висновки:

- посилення практичного напрямку змісту вузівських курсів;

- вивчення явищ, процесів, об'єктів, що студентів у їх повсякденному житті;

- перенесення акцентів на інтелектуальний розвиток студентів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності;

врахування знань, які дістають студенти поза аудиторними заняттями з різних джерел.

Таким чином, головний стратегічний напрям розвитку світової та вітчизняної системи освіти лежить у площині вирішення проблем розвитку особистості майбутнього фахівця, технологізації цього процесу [47, с. 12].

Аналізуючи проблеми загальноосвітньої та вищої освіти, В.Г. Шудрик констатує, що людина є складною біосоціальною системою, а традиційна школа, як структура, де вона навчається, є досить примітивною. Навчання здебільшого сконструйоване як система педагогічного насильства. Програма особистісного розвитку, закладена в дитину, постійно зазнає деформації. Учні часто свідомо пропонуються такі вимоги, які вони виконувати не в змозі. Пропонується система і стиль стосунків, що автоматично викликають протидію. Зокрема, дослідник акцентує увагу на таких негативних тенденціях освіти, як:

1. Середня тривалість навчального дня учнів 9-11 класів сягає 14-16 годин;
2. Тільки 10 % учнів можна вважати відносно здоровими, кожний третій має психологічні та нервові відхилення (за даними професора С. Р. Вершловського);
3. Провідним мотивом навчальної діяльності у 70 % учнів є страх отримати погану оцінку, не скласти залік, виявити себе нездібним в очах товаришів, страх перед батьками, вчителями тощо;
4. Пізнавальний мотив та мотив самореалізації особистості відзначається лише у 4 % школярів.
5. Сьогодні обсяг освіти перевищує всі допустимі норми сприйняття молодими людьми [47, с. 14].

Криза освіти пов'язана з неможливістю повноцінного засвоєння здобувачем обсягу інформації, який весь час зростає. Світ розірваний в уяві молодих людей на окремі закони, факти, концепції, цілсної картини при такому навчанні скласти не можна. Цінності змісту освіти видаються

відірваними від системи життєвих цінностей та настанов учня чи студента. Він зобов'язаний вивчати та вважати важливим те, що він сам важливим для себе не визнає, а це, в свою чергу, не дозволяє здобувачеві повноцінно сприймати та засвоювати матеріал. Цей внутрішній конфлікт виливається в невмотивовані протести, бунти, які й сам учень чи студент не завжди може пояснити. Ще гірше, якщо конфлікт заганяється всередину і стає причиною численних неврозів та захворювань [47, с. 14].

Сказане в певній мірі стосується й проблемних питань вищої освіти.

В контексті нашого дослідження цікавою є думка В.І. Шулдика, який зазначає, що сьогодні в педагогічній науці й практиці є дві цілком різні стратегії, в рамках яких існують системи освіти. *стратегія формування та стратегія розвитку*. Стратегія формування - педагогічне втручання ззовні у внутрішній світ молодого людини, *нав'язування їй вироблених суспільством способів діяльності, оцінок*. Стратегія розвитку - *розвиток особистісного потенціалу учня (студента), його само актуалізація* [47, с. 15].

Стратегія розвитку, або особистісно орієнтована освіта, гірше розроблена саме з технологічного боку. Термін «особистісно орієнтоване навчання» стерея від частого використання, але далі від діагностики особистих характеристик молодих людей технологія на сьогоднішній день майже не просунулась. *І чи легко технологізувати процес управління особистісним розвитком молодого людини в навчанні?* Можливо, такий стан справ в освіті просто демонструє стан переходу світової системи освіти в нову її якість?

Таким чином, *вибір освітньої технології — це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи викладача зі студентом* [47, с. 15].

Освітня діяльність сучасності має ґрунтуватися на таких основних принципах:

- відповідність освіти потребам соціально-економічного розвитку суспільства;

- забезпечення інтелектуального розвитку особистості, оволодіння нею ефективними методами самостійної пізнавальної діяльності;

- формування у молодих поколінь високих морально-духовних якостей на засадах загальнолюдських і національних цінностей;

- розвиток високої екологічної культури й відповідальності за збереження довкілля [13].

Навчально-виховний процес – активний процес взаємозалежної і взаємозумовленої діяльності суб'єктів та об'єктів навчання й виховання, що становить організовану й цілеспрямовану навчально-виховну діяльність його учасників, їх навчання, виховання, розвиток, а також професійну, моральну і психологічну підготовку до різних видів діяльності [28].

Серед основних завдань педагогічного процесу у закладах вищої освіти слід назвати такі:

- підготовка молодих громадян до суспільно корисної діяльності;
- цілеспрямоване формування особистості громадянина, глибоко відданого своєму народові, який має високі моральні й громадянські якості;

- озброєння студентів такою системою професійних знань, навичок і вмінь, які б забезпечили ефективну практичну діяльність у певній галузі;

- забезпечення цілеспрямованого розвитку духовних сил, інтелектуальних, фізичних і моральних якостей кожного студента [43].

Виділяють такі *компоненти педагогічного процесу*, що об'єднують його в систему, як цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний [13].

Цільовий компонент містить у собі всю різноманітність мети і завдань педагогічної діяльності: від генеральної мети – формування всебічно й гармонійно розвиненої особистості – до конкретних завдань формування окремих якостей чи їх елементів.

Змістовий компонент відображає сутність того, що реалізується в процесі досягнення як загальної мети, так і кожного завдання зокрема.

Діяльнісний компонент передбачає взаємодію викладачів і студентів, їх співробітництво, організацію й управління процесом, маючи на увазі

підсумковий результат. У науково-педагогічній літературі цей компонент називають ще організаційним або організаційно-управлінським.

Результативний компонент процесу відображає ефективність його функціонування, характеризує досягнуті здобутки у відповідності з визначеною метою і завданнями.

Між компонентами педагогічного процесу виділяють певні зв'язки – інформаційні, організаційно-діяльнісні, комунікативні, управління та самоврядування, причинно-наслідкові, генетичні, які виявляють історичні тенденції, традиції в навчанні й вихованні [13].

У контексті впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти доцільно згадати про окремі принципи освітнього процесу. Так, важливим в контексті нашого дослідження є наступні принципи, за Т.І. Туркот [40]:

1. *принципи цілеспрямованості і науковості* висувають такі вимоги до процесу навчання: ретельний відбір найсуттєвішого змісту навчальних дисциплін, використання у процесі викладу матеріалу методів наукового пізнання і способів формування творчого мислення, що спонукає студентів до творчої діяльності; *принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів* з метою максимального розвитку позитивних і подолання негативних індивідуальних рис особистості;

2. *принцип гуманізації навчання* – створення умов для формування кращих якостей і здібностей студента, джерел його життєвих сил;

3. *принцип єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання; принцип активності і творчої самостійності студентів та їх відповідальності за результати навчально-пізнавальної діяльності*, опора на активність студентів при спрямовуючій та стимулюючій ролі викладача [5].

Якщо у традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, то у нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення студента, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної

життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі. Слід зважати на особливість сучасної системи вищої освіти в Україні, де має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання з яскравим нахилом у бік традиціоналізму, що повною мірою не забезпечує сучасних вимог до випускників ЗВО. Отже, постає нагальна потреба широкого впровадження інновацій у навчальний процес [5, с. 105].

Значно зростають можливості самореалізації у студентів ЗВО за умови використання в освітньому процесі технологій електронного навчання та мультимедійних технологій.

Важливим для нашого дослідження є розуміння такого феномену, як **педагогіка розвитку**. Як зазначає В.І. Шуудик, цей термін поки ще не є загальноприйнятим, *хоча орієнтація педагогічних явищ та процесів на розвиток особистості дитини та людини визначається більшістю вчених та практиків як провідна світова тенденція*. Основою для цього стало помітне посилення інтересу до вивчення процесів розвитку людини на всіх етапах онтогенезу, який не обмежений, як раніше, лише дитинством та юністю [47, с. 19].

Науковою метою педагогіки розвитку є пошук **шляхів та засобів**, що супроводжують і забезпечують розвиток та саморозвиток дитини чи юнака в різних навчально-виховних та соціальних системах.

Оскільки аналіз процесів розвитку в зрілому віці породжує великі труднощі, основну частину робіт з педагогіки розвитку досі становлять дослідження початкових етапів онтогенезу.

Фундаментом педагогіки розвитку є американська **психологія розвитку**. Перехід до використання терміну «психологія розвитку» відбувся в англійській літературі у 60-70-ті роки XX століття.

В існуючих визначеннях **психології розвитку** наголошується, що це частина загальної психології, яка вивчає схожість та відмінність психологічного функціонування людини протягом усього життя. Її також визначають як галузь загальної психології, що вивчає прогресивні зміни

взаємодії організму, який біологічно змінюється у процесі зростання та старіння [47, с. 20].

60-ті роки минулого століття в психології розвитку характеризуються зміною акцентів. Якщо раніше зусилля вчених були спрямовані на пошук відповіді на запитання: «Як дитина поводиться?», то тепер виникли **нові запитання: «За яких умов відбувається розвиток?», «Які його шляхи та прояви?».**

Упродовж останніх десятиріч значно зріс інтерес вітчизняних учених і практиків до питань педагогіки розвитку. Педагогіка розвитку прогресивний напрям сучасної психолого-педагогічної думки. Як і соціальна педагогіка, щойно народившись, вона здійснює дуже сильний вплив на наукові школи, що вже існують чи формуються [47, с. 19-20].

1.3. Інформаційні технології: класифікація та характеристики

Проблема використання педагогічних технологій у навчальному процесі є однією з найважливіших у педагогічній теорії та практиці. Її вивченням займаються такі відомі вчені як: А.Алексюк, В.Андрущенко, В.Безпалько, С.Гончаренко, І.Підласий, Г.Селевко, С.О.Сисоєва та багато інших.

Поняття «**педагогічна технологія**» останнім часом дедалі більше поширюється в науці й освіті. Його варіанти – «педагогічна технологія», «технологія навчання», «освітні технології», «технології в навчанні», «технології в освіті» – широко використовуються в психолого-педагогічній літературі і мають понад 300 формулювань, залежно від того, як автори уявляють структуру й компоненти освітнього процесу. Аналіз еволюції поняття «педагогічна технологія» дає змогу прогнозувати технологічні тенденції в освіті [47, с. 22].

Технологія навчання – упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів, які забезпечують реалізацію проекту дидактичного процесу і досягнення діагностованого результату [44]

Переваги технології:

1) основою технології є чітке визначення кінцевої мети. У традиційній педагогіці проблема цілей не є провідною, ступінь досягнення визначається не точно. У технології ціль розглядається як центральний компонент, що й дозволяє визначати ступінь її досягнення більш точно.

2) технологія, у якій ціль (кінцева й проміжна) визначена дуже точно (діагностично), дозволяє розробити об'єктивні методи контролю її досягнення.

3) технологія дає можливість звести до мінімуму ситуації, коли вчитель поставлений перед вибором і змушений переходити до педагогічних експромтів у пошуку доцільного варіанту.

4) на відміну від методичних розробок уроків, орієнтованих на вчителя, що використовувалися раніше, технологія пропонує проект навчального процесу, що визначає структуру й зміст навчально-пізнавальної діяльності учнів [5].

Технологія передбачає мистецтво володіння процесом, певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментарію та алгоритму дій), тобто у процесуальному розумінні технологія має дати відповідь на запитання: «Як досягти результату діяльності (з використанням чого і якими засобами)?» [5, с. 101].

Д. Фінн помітив: «Тільки наївні люди вважають, що технологія - це просто комплекс апаратури й навчальних матеріалів. Це значить набагато більше. Це спосіб організації, це напрямок думок про матеріали, людей, заклади, моделі й системи типу «людина - машина». Це перевірка економічних можливостей проблеми. Крім того, технологія істотно причетна до взаємодії науки, мистецтва й людських цінностей».

Найбільш повно вивчив проблему П. Д. Мітчелл. Він пише в Енциклопедії педагогічних засобів, комунікацій і технології (Лондон, 1978): «Не будучи синонімом «засобу навчання», педагогічна технологія являє собою міждисциплінарний конгломерат, що має зв'язки (стосунки) фактично з усіма

аспектами освіти - від короткого навчального фрагмента до національної системи з усіма її функціями» [47].

Найбільш повне визначення сутності педагогічної технології запропонувала С.О. Сисоєва, яка розглядає її як *створену адекватно до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтовану навчально-виховну систему соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку, яка внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога* [36].

С.С. Вітвицька стверджує, що кожна педагогічна технологія має відповідати основним методологічним вимогам, критеріям технологічності:

- концептуальності, тобто мати підґрунтям певну концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування освітніх цілей;

- системності (мати всі ознаки системи);

- логічності, цілісності та взаємозв'язку усіх елементів системи;

- керованість, тобто можливість цілепокладання, проектування процесу навчання і виховання, поетапної діагностики, варіювання методами та засобами навчання і корекції знань та вмінь;

- відтворюваності, тобто можливості застосування в інших однотипних умовах та іншими суб'єктами;

- єдності змістової та процесуальної частин, їх взаємообумовленості;

- ефективності, тобто оптимальності зусиль для отримання гарантованого запланованого результату – певного стандарту навчання [4].

Використання аудіовізуальних засобів навчання може виступати важливим напрямом досягнення позитивних практичних результатів. За формою передачі інформації сучасні технічні засоби навчання поділяються на:

НУВБІП УКРАЇНИ

- екранні (мультимедійні дошки, мультимедійні проектори, рідкокристалічні та плазмові панелі, комп'ютери),

- звуко-відеотехнічні (DVD-програвачі, комп'ютерна техніка) [38].

НУВБІП УКРАЇНИ

В останній час набув поширення такий вид технічних засобів, як навчальне телебачення, котре за допомогою сучасної телевізійної техніки та телевізійних внутрішніх мереж і необхідного методичного забезпечення (відеороліки, кінофільми) набуло у ЗВО широкого використання [5, с. 112].

НУВБІП УКРАЇНИ

Мультимедійні технології є на сьогоднішній день найбільш «модним» напрямом використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері освіти. У широкому сенсі «мультимедія» означає спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача (що став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем). Завдяки застосуванню в мультимедійних продуктах і послугах одночасної дії графічної, аудіо (звукової) і візуальної інформації ці засоби володіють великим емоційним зарядом і активно включають увагу користувача (слухача) [5, с. 113].

НУВБІП УКРАЇНИ

Експериментально встановлено, що у ході усного викладення матеріалу за хвилину слухач сприймає і здатний обробити до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а в разі «підключення» органів зору – до 100 тисяч таких одиниць [30]. Тому абсолютно очевидна висока ефективність використання в навчанні мультимедійних засобів, основа яких – зорове та слухове сприйняття матеріалу.

НУВБІП УКРАЇНИ

Мультимедійні продукти надають широкі можливості для різних аспектів навчання [30]. Одними з основних можливостей і переваг мультимедійних засобів у разі їх застосування у навчальному процесі є:

НУВБІП УКРАЇНИ

- одночасне використання декількох каналів сприймання студента в процесі навчання, за рахунок чого досягається інтеграція інформації, що доставляється різними органами чуттів;
- можливість симулювати складні реальні експерименти;

НУБІП України

- візуалізація абстрактної інформації шляхом динамічного представлення процесів;

- можливість розвинути когнітивні структури та інтерпретації студентів.

Мультимедійні засоби навчання, що використовуються в навчальному

процесі, повинні відповідати системі психологічних, дидактичних та методичних вимог. До специфічних *дидактичних умов* відносять:

- адаптивність до індивідуальних можливостей студента;

- інтерактивність навчання;

НУБІП України

реалізація можливостей комп'ютерної візуалізації навчальної інформації;

- розвиток інтелектуального потенціалу студента;

- системність і структурно-функціональна зв'язаність представлення

навчального матеріалу;

НУБІП України

- забезпечення повноти (цілісності) і неперервності дидактичного циклу навчання [5, с. 114-115].

Мультимедійні засоби навчання повинні задовольняти таким

методичним вимогам:

НУБІП України

- представлення навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення;

- відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури високого порядку;

- надання студенту можливості виконання різноманітних контролюючих

тренувальних дій.

Нарівні з дидактичними та методичними вимогами також виділяють низку **психологічних вимог**, що впливають на успішність та якість створення

мультимедійних засобів навчання [30]. Подання навчального матеріалу

повинно відповідати не тільки вербально-логічному, але і сенсорно-

перцептивному і представлінському рівням когнітивного процесу. Його

виклад необхідно орієнтувати на тезаурус і лінгвістичну композицію

конкретного вікового контингенту і специфіку підготовки студентів.

Як основний технічний засіб мультимедійних технологій, безумовно, виступає комп'ютер, оснащений необхідним програмним забезпеченням і мультимедійним проектором. Звісно, що комп'ютер не замінює собою викладача, а є лише засобом здійснення педагогічної діяльності, його помічником.

Завдяки своїм можливостям і розвитку технічних засобів мультимедійні технології можуть застосовуватися під час проведення практично всіх видів навчальних занять. Аналіз педагогічної літератури дозволив виділити кілька *основних аспектів застосування мультимедійних засобів в освітньому процесі* [30].

Викладач у мультимедійній лекційній аудиторії отримує замість дошки та крейди потужний інструмент для представлення інформації в різноманітній формі (текст, графіка, анімація, звук, цифрове відео тощо). Як джерело ілюстративного матеріалу в цьому випадку найбільш зручно використовувати CD-ROM чи HTML документи. Істотним є те, що зникає необхідність ведення студентами конспектів, оскільки вся навчальна інформація подається їм у електронному вигляді. Мультимедійні лекції можна використовувати для викладання практично всіх курсів. Якість і ступінь засвоєння навчального матеріалу, а також вплив на активізацію пізнавальної діяльності, як показує практика і проведені дослідження, істотно зростає. Було відмічено позитивне гальмування процесу забування і стабілізацію кривої відтворення навчальної інформації студентами з часом. Виявилася тенденція зростання темпів засвоєння знань студентами експериментальної групи, яким читалися лекції з використанням мультимедіа, що також має позитивний вплив на підвищення рівня міцності знань студентів.

Отже, використання мультимедійного супроводу істотно покращує сприйняття й осмислення питань, що розглядаються студентами, створює більш комфортні умови для аудиторної роботи студентів та викладачів [5, с. 116-117].

Активация емоційного впливу на лекції із застосуванням мультимедійних засобів навчання пов'язана з тим, що:

по-перше, навчальне середовище створюється з наочним представленням інформації в кольорі (психологами доведено, що запам'ятовування кольорової фотографії майже у два рази вище порівняно з чорно-білою);

по-друге, використання анімації є одним з ефективних засобів привернення уваги і стимулювання емоційного сприйняття інформації (разом з тим заміна статистичних зображень динамічними доцільна лише в тому випадку, коли сутність об'єкта, що демонструється, пов'язана з процесом, динамікою, відношення яких не може передати статистика);

по-третє, наочне представлення інформації у вигляді фотографій, відеофрагментів змодельованих процесів має більш сильну емоційну дію на людину, ніж традиційні, оскільки воно сприяє покращенню розуміння і запам'ятовування фізичних і технологічних процесів/явищ, які демонструються на екрані [30].

Звісно, що комп'ютер не замінює собою викладача, а є лише засобом здійснення педагогічної діяльності, його помічником.

Використання ЕОМ здійснює на молодих людей *емоційно-психологічний вплив*. За допомогою багатьох навчальних комп'ютерних програм виробляється *підвищення рівня мотивації* та свідомого розуміння того, що швидкий розвиток техніки та її застосування в усіх галузях людської діяльності передбачає необхідність вивчення та комп'ютерну грамотність всього суспільства в цілому. Всі індивідуально-психологічні якості плавно переходять в деяку динаміку формування знань, вмінь та навичок. З'являється можливість, а в деяких випадках і необхідність, управляти ходом інформації, яку проробляє сам студент, що неодмінно активізує навчальну діяльність [47].

Завдяки своїм можливостям і розвитку технічних засобів мультимедійні технології можуть застосовуватися під час проведення практично всіх видів навчальних занять. Аналіз педагогічної літератури і досвід викладання

дозволили виділити кілька основних аспектів застосування мультимедійних засобів у навчальному процесі під час проведення різних видів занять [30].

Отже, мультимедійні засоби навчання дозволяють:

- підвищити інформативність лекції;
- стимулювати мотивацію навчання;
- підвищити наочність навчання шляхом структурної надмірності;
- здійснити повторення найбільш складних моментів лекції (тривіальна

надмірність);

реалізувати доступність і сприйняття інформації у спосіб паралельного представлення інформації в різних модальностях: візуальній і слуховій (перманентна надмірність);

- організувати увагу аудиторії у фазі її біологічного зниження (25–30 хвилин після початку лекції та останні хвилини лекції) шляхом художньо-естетичного виконання слайдів-заставок або доцільно застосованої анімації та звукового ефекту;

- здійснити повторення (перегляд, коротке відтворення) матеріалу попередньої лекції [5, с. 119-120].

Останнім часом багато уваги приділяється створенню й удосконаленню електронних підручників з різних дисциплін [Психологія та педагогіка].

Важливим моментом тут є використання мультимедійних засобів для підвищення наочності інформації до такої міри, яка не порівняна з

використанням звичайних «паперових» підручників. Електронні підручники з

великим успіхом застосовуються на різних заняттях і в ході самостійної підготовки. Ще одним аспектом застосування мультимедійних технологій в

навчальному процесі є навчальні програми. Дані програми застосовуються, як

правило, на практичних заняттях і дозволяють імітувати будь-які процеси та

явища або працювати як електронний тренажер. Перспективним напрямом

використання технологій мультимедіа в навчальному процесі є демонстрація тривимірних анімованих моделей об'єктів. Тривимірна анімація дозволяє

створити динамічні явища, які приховані від спостереження в умовах звичайного освітнього процесу [5].

Демонстрація навчальних відеофільмів є одним із компонентів мультимедійних технологій. Наявність спеціальних програм – відеоредакторів – дозволяє досить швидко змонтувати фільм із відзнятих фрагментів, накласти звук на відеоряд і додати необхідні коментарі – субтитри [30].

Проблемні питання використання інформаційних технологій:

- для створення і використання мультимедійного матеріалу необхідне знання персонального комп'ютера та навички роботи зі спеціальним програмним забезпеченням, яке є не у кожного викладача або студента;

- створення мультимедійних продуктів – процес, який вимагає серйозних часових затрат і знань із різноманітних галузей;

- зловживання спецефектами і надмірні обсяги інформації, які представлені мультимедійними засобами, можуть відволікати увагу в процесі навчання;

- рівень інтерактивної взаємодії користувача з мультимедія-програмою все ще дуже далекий від рівня спілкування між людьми;

- вимагається відповідність міжпаратними засобами та мультимедійними програмами, оскільки останні мають високу ресурсоемність;

- часто під час розробки мультимедійних засобів навчання акцент робиться не на навчання, не на допомогу студенту, а на технологію програмної реалізації.

Попри все, частина проблем може бути успішно вирішена, наприклад, залученням спеціалістів у галузі мультимедійних технологій або підвищенням кваліфікації викладацького складу на спеціальних курсах і семінарах. У цілому, мультимедія є винятково корисною і плідною навчальною технологією завдяки притаманній їй якості інтерактивності, гнучкості та інтеграції різноманітних типів мультимедійної навчальної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості студентів та

сприяти підвищенню їх мотивації. Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому обсязі, ніж традиційні джерела інформації, і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту студентів [5].

Однією з нових інформаційних мультимедійних технологій і потужним технічним засобом навчання є інтерактивний програмно-технологічний навчальний комплекс на основі SMART Board. Електронна інтерактивна дошка (SMART Board) це сенсорна панель, яка працює в комплексі з комп'ютером і проектором. Перші інтерактивні дошки було випущено фірмою SMART Technologies в 1991 році [5].

SMART Board – інтерактивні дошки, що поєднують у собі унікальні можливості виведення на них будь-якої інформації з комп'ютера (шляхом проєкції зображення за допомогою звичайного медіапроектора), довільного доповнення виведеного зображення позначками, коментарями, примітками або «обведеннями» важливих фрагментів тексту чи графіки, що акцентують увагу студентів [40].

Використання SMART Board дозволяє викладачеві творчо проектувати навчальний процес і реалізовувати цей проєкт. Навчальний комплекс на основі SMART Board є реалізацією концепції нового інформаційного середовища й призначений для необмеженого використання викладачами, шкільними вчителями, аспірантами й студентами (лекції, практичні й самостійні заняття, довідкова підтримка і т.п.).

О.Б. Перець визначила, що при використанні технології SMART Board системі «викладач-студент» між елементами системи виникають досить складні взаємозв'язки. У процесі проектування взаємозв'язку «викладач-студент» варто враховувати той факт, що певною мірою змінюються роль і функції викладача в освітньому процесі [40].

При проведенні лекції з використанням інтерактивної дошки студенти мають можливість не конспектувати детально матеріал, а сконцентрувати

свою увагу на суті лекції, тому що по закінченні заняття вони можуть одержати електронний варіант лекції («старт-конспект») з позначками й коментарями викладача, які акцентують увагу студентів на найбільш важливих і складних моментах лекції.

На лабораторно-практичних заняттях переваги використання інтерактивної дошки ще більш яскраві. Викладач не витрачає часу на запис завдань, створення малюнків і схем на дошці. Використання барвистих заготовок та інтерактивних ресурсів, можливість переміщати й видозмінювати об'єкти, записувати послідовність дій користувачів дошки, установлювати гіперпосилання й багато інших можливостей роблять заняття продуктивними й творчими. Комплект файлів SMART Notebook зі змістом лекційних і практичних занять («старт-конспект») зможе стати незамінним помічником у підготовці студентів до контрольних тестувань і іспитів, а також для тих студентів, які з тих або інших причин не були присутні на заняттях [5].

Слід зазначити, що при проектуванні навчальних занять з використанням технології SMART Board варто керуватися такими правилами:

підпорядкування технології SMART Board педагогічній задачі, а не навпаки;

оптимальне дозування використання технології SMART Board у поєднанні з традиційними методами навчання;

поєднання можливостей традиційних і нових видів технічних засобів, таких як інформаційні комп'ютерні технології;

вибір такого варіанта застосування технології SMART Board, завдяки якому пізнавальна активність студентів підвищується;

постійне вдосконалення технології проектування освітнього процесу [40].

Вирішивши проблемні питання, можна не тільки підняти процес навчання на якісно новий рівень, а й значно ефективніше впливати на процес самореалізації студентів в освітньому просторі закладів вищої освіти.

Враховуючи сучасні реалії, педагогам необхідно впроваджувати нові способи подання інформації в освітній процес. Виникає питання, навіщо це потрібно. Мозок учнів та студентів, налаштований на отримання знань у вигляді телевізійної розважальної програми, значно полегшує розпізнавання інформації, поданої на уроці, через інформаційні технології.

Сучасні заклади освіти тепер мають можливість подавати нову інформацію у спосіб, який відповідає індивідуальним потребам кожного здобувача освіти, використовуючи комп'ютерні мережі та онлайн-інструменти [19].

Важливо організувати освітній процес так, щоб студенти з інтересом і ентузіазмом брали активну участь у навчанні; мали змогу за короткий час вивчити величезну кількість інформації, щоб її засвоїти, трансформувати і реально використовувати; бачили результати своєї роботи і були задоволені цими результатами [23].

Використання комп'ютера під час навчальних занять дозволяє навчанню бути мобільним, ущільненим за змістом, диференційованим та персоналізованим [25].

Поєднуючи в собі можливості телевізора, відеомагнітофона, книги, калькулятора, будучи універсальним пристроєм, здатним імітувати інші пристрої, сучасний комп'ютер разом з тим є для здобувача освіти рівноправним партнером, здатним дуже тонко реагувати на його дії і запити. З іншого боку, інформаційні технології дозволяють викладачам краще оцінити здібності і знання студентів, зрозуміти їх, спонукати шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання [17].

Вся педагогічна технологія є інформаційною технологією, оскільки основою процесу технічного навчання є прийом і перетворення інформації.

Комп'ютерна (нова інформаційна) технологія навчання – процес підготовки інформації та відправлення її особі, яку навчають, за допомогою комп'ютера [26].

Навчальним заняттям, на яких використовуються інформаційно-комп'ютерні технології, властиві наступні особливості:

- принцип адаптивності: пристосування комп'ютера до індивідуальних особливостей здобувача освіти;

- керуваність: у будь-який момент можлива корекція викладачем процесу навчання;

- інтерактивність і діалоговий характер навчання – ІКТ мають здатність "відгукуватися" на дії студента і викладача, "вступати" з ними в діалог, що і становить головну особливість методик комп'ютерного навчання;

- оптимальне поєднання індивідуальної та групової роботи;

- підтримання в студента стану психологічного комфорту при спілкуванні з комп'ютером;

- необмежене навчання: зміст, його інтерпретації і додаток скільки завгодно великі.

Комп'ютери можна використовувати на всіх етапах підготовки та проведення навчального заняття: інтеграції, повторенні, контролю, поясненні нового матеріалу [28].

При цьому комп'ютер виконує такі функції:

1. У функції викладача комп'ютер являє собою:

- джерело навчальної інформації;

- наочний посібник;

- тренажер;

- засіб діагностики і контролю.

2. У функції робочого інструменту:

- засіб підготовки текстів, їх зберігання;

- графічний редактор;

- засіб підготовки виступів;

- обчислювальна машина великих можливостей.

При проектуванні навчального заняття викладач може використовувати різні програмні продукти:

1. Мови програмування – з їх допомогою викладачі можуть створювати різні програмні продукти, які можна використовувати на різних етапах заняття. Створення проєкту з використанням мови програмування вимагає спеціальних знань і навичок, а також великих затрат праці [28].

2. Можлива підготовка та проведення занять із використанням загальнодоступних програмних продуктів (енциклопедій, навчальних програм тощо). Використання комп'ютерних технологій у хімічних дослідженнях відкриває широкі можливості для створення та використання всебічного наочного та демонстраційного забезпечення в аудиторіях та лабораторіях. Крім того, при повторенні матеріалу студент самостійно відтворить усі демонстраційні досліди, продемонстровані йому під час заняття. Такий підхід розвиває ініціативу та підвищує інтерес студента до предмета [8].

3. Microsoft Office – чудовий помічник у підготовці та проведенні занять. Крім відомого текстового процесора, цей пакет містить також систему баз даних Access та електронні презентації в PowerPoint.

4. Система баз даних передбачає велику підготовчу роботу при наповненні матеріалу занять, але в підсумку викладач отримує ефективну і універсальну систему навчання та тестування.

5. Текстовий редактор Word дозволяє підготувати роздатковий та дидактичний матеріал.

6. З розробленими електронними презентаціями викладачі витрачають менше часу на підготовку наочних матеріалів до занять. Зроблені в PowerPoint презентації ефективні в роботі з інформацією.

Переваги використання ІКТ:

- індивідуалізація навчання;
- інтенсифікація самостійної роботи студентів;
- зростання обсягу виконаних на занятті завдань;
- розширення інформаційних потоків при використанні Internet;

• підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту: вирішиш вірно завдання – відкриєш картинку, повставляєш правильно всі букви – наблизити до мети героя гри [12].

Комп'ютери дають викладачам нові можливості для насолоди захоплюючим пізнавальним процесом разом із студентом, занурюючи студентів у яскраві та барвисті спостереження за допомогою нових технологій, а також уяви студентів. Це заняття створює емоційний підйом у здобувачів освіти.

Отже, ПК здатен зробити процес навчання більш цікавим, різноманітним та цілеспрямованим [24].

Комп'ютерні тестові та діагностичні системи на занятті дозволяють викладачам об'єктивно фіксувати та вчасно коригувати рівні засвоєння навчального матеріалу. Крім того, можна обрати рівень складності завдання для конкретного студента [27].

Важливо, щоб студенти отримали інформацію про результати тестування одразу після його проведення, мали змогу проаналізувати свої помилки, що неможливо, наприклад, при усному опитуванні.

Комп'ютер дозволяє розв'язувати рівняння та створювати графіки і малюнки. Це можливість для студентів проявити свою творчість [33].

Існуючі недоліки та проблеми застосування ІКТ:

- відсутність комп'ютера в домашньому користуванні окремих студентів, а час самостійних занять у комп'ютерних класах відведено далеко не у всіх закладах вищої освіти;

- у викладачів бракує часу для підготовки до занять, на яких використовуються комп'ютери;

- недостатня комп'ютерна грамотність викладача;
- у робочому графіку викладачів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет;

- складно інтегрувати комп'ютер у поурочну структуру занять;
- не вистачає комп'ютерного часу на всіх;

- при недостатній мотивації до роботи студенти можуть відволікатись на ігри, музику, перевірку характеристик ПК і т.п;

- існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, викладач перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів [26].

Використання в освіті найсучасніших інформаційних технологій є однією з найважливіших і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. В останні роки комп'ютерні технології та інші засоби інформаційних технологій все частіше використовуються при вивченні більшості предметів у закладах вищої освіти.

Нові інформаційно-комунікаційні технології навчання покращують процес навчання та підвищують глибину розпізнавання, розуміння та засвоєння величезних обсягів знань [24].

Висновки до першого розділу

У розділі розглянуті проблеми самореалізації особистості та зокрема самореалізації студента в освітньому просторі закладу вищої освіти.

В останні роки значно зріс дослідницький інтерес до питання самореалізації особистості в психології та педагогіці як в Україні так і за кордоном.

Робчим визначенням самореалізації в нашому дослідженні є наступне:
самореалізація – це сукупність інструментально-стилістичних та мотиваційно-сміслових характеристик-прагнень, що забезпечують послідовність і готовність до самовираження особистості в різних сферах життя в процесі онтогенезу [25].

Виявлено, що самореалізація особистості, зокрема, студента закладу вищої освіти має розглядатись в контексті полі-системного підходу.

У розділі подана також полі системна модель самореалізації особистості, за С.І. Кудіновим.

Основними умовами самореалізації особистості є: психоекологічні, психофізіологічні, психолого-педагогічні та соціальні фактори.

Самоактуалізація виявляється сукупністю інструментальних, стилістичних і мотиваційно-сміслових ознак-бажань, що забезпечують послідовність і готовність самовираження в різних сферах життя протягом онтогенезу.

Використання в освіті найсучасніших інформаційних технологій є однією з найважливіших і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. В останні роки комп'ютерні технології та інші засоби інформаційних технологій все частіше використовуються при вивченні більшості предметів у закладах вищої освіти.

Використання інформаційних технологій у роботі педагога дає можливість.

- самоосвіти педагога, підвищення його професійного рівня;
- отримувати найсучаснішу інформацію по темі, оновлювати

навчальний та дидактичний матеріал;

- мати доступ до методичної бази розробок;
- спілкуватися з колегами на різних форумах;
- публікувати свої матеріали та брати участь в обговоренні

опублікованих матеріалів;

- брати участь в професійних конкурсах;
- обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн.

Тому самореалізація людини, яка є найважливішим регулятором внутрішнього потенціалу та здібностей людини, багато в чому залежить від характеру діяльності людини та від змін у її житті.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ УСПІШНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Характеристика сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти

У сучасному світі педагог має використовувати певний «арсенал» інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності.

В час, коли освітній процес може перерватись на карантин, він не повинен припинятись повністю, тому необхідно пристосувати навчальний процес та адаптувати його до обставин, що складаються [9].

Так само і педагог повинен швидко адаптуватись до сучасних вимог, а тому використання інформаційних технологій є обов'язковим. Оскільки використовуються програмні комплекси як для зв'язку із студентами, так і для організації самого навчання.

Надамо характеристику таким інформаційними технологіям.

Хмарне сховище даних – це онлайнове сховище для файлів. Завантаживши файли в таке сховище, ви зможете отримати до них доступ з будь-якої точки світу, де є Інтернет.

З технічного боку хмарне сховище даних відрізняється від звичайних серверів для зберігання файлів тим, що для зберігання даних використовується величезна кількість серверів. І ваші файли можуть бути розкидані після різних серверів. Із його точки зору хмара – це один великий сервер, з яким він і працює. Зараз хмарні сховища даних набирають величезну популярність. Їх використовують не лише комерційні структури, але і приватні користувачі.

Dropbox – найбільш популярний сервіс такого роду. Сервіс працює вже багато років і за цей час встиг обзавестися великою кількістю прихильників. При реєстрації користувач отримує 2 Гб безкоштовного вільного місця в

хмарному сховищі. Може здатися, що це дуже мало, але сервіс пропонує ряд способів, за допомогою яких ви можете безкоштовно розширити простір під свої файли до 22 Гб. Окрім цього є можливість купити вільне місце. Dropbox пропонує два тарифні плани 50 Гб за 10 доларів в місяць і 100 Гб за 20 доларів.

Працювати з файлами в Dropbox можна як за допомогою звичайного браузера так і використовуючи спеціальне додатки, версії якого існують під усі популярні платформи.

Google Drive – хмарне сховище даних від компанії Google. Сервіс з'явився недавно і на даний момент пропонують користувачам 5 80 безкоштовних гігабайт вільного місця під зберігання файлів. Окрім безкоштовного вільного місця користувачам доступні тарифні плани на 25 і 100 Гб по 2,5 і 5 доларів в місяць. Що істотно дешевше за пропозицію від Dropbox. Google Drive був побудований на базі старого сервісу Google Docs.

По цьому Google Drive надає значно більше функцій чим звичайний сервіс для зберігання даних.

Користувачі Google Drive можуть створювати текстові документи, презентації, електронні таблиці і інші документи прямо в інтерфейсі браузера.

При цьому усі створені таким чином файли не витрачають вільне місце в сховищі. В цілому Google Drive зручніший чим Dropbox. Інтерфейс сервісу простіший і інтуїтивно зрозуміліший.

SkyDrive – сервіс хмарного зберігання файлів від компанії Microsoft.

При реєстрації користувачам доступно 7 Гб вільного простору, які можна розширити за допомогою платних тарифів.

У SkyDrive існує 3 платні тарифи: на 20, 50 і 100 Гб за ціною в 310, 780 і 1570 рублів в рік, що навіть дешевше чим в Google Drive. Також як і в Google Drive користувачі можуть створювати офісні документи прямо у браузері.

Інтерфейс офісних онлайн додатків один в один повторює інтерфейс офісних програм з пакету Office 2010. Тому розібратися з ними не складе труднощів.

SkyDrive можна було б назвати кращим хмарним сховищем, але є один досить значний мінус.

Максимальний розмір файлу, який можна завантажити в це сховище, обмежений 50 мегабайтами.

Залежно від моделі розгортання вони бувають:

Private cloud - приватна хмара, призначена для використання однією організацією, може знаходитися як у власності цієї організації, так і якийсь інший.

Public cloud - публічне хмара, призначена для вільного використання різними користувачами різних компаній.

Hybrid cloud - гібридне хмара - комбінація з двох або більше різних хмарних інфраструктур (приватних, публічних або суспільних), що залишаються унікальними об'єктами, але пов'язаних між собою стандартизованими або приватними технологіями передачі даних і додатків.

Community cloud - суспільна або комунальна хмара, призначена для використання конкретною спільнотою споживачів з організацій, що мають спільні завдання (наприклад, вимог безпеки). Громадська хмара може перебувати в кооперативній (спільній) власності, управлінні і експлуатації однієї або більше з організацій спільноти або третьої сторони (або будь-якої їх комбінації).

Способи реалізації хмари:

1. Приватне (для себе).
2. Кооператив (для групи).
3. Суспільне (публічне, для всіх).
4. Гібридне (комбінація всіх перерахованих).

Моделі надання хмарних послуг:

1. SaaS (Cloud Software as a Service) - додатки як послуга, «оренда».
2. Paas (Cloud Platform as a Service) - програмна платформа як послуга, «розробка».
3. Iaas (Cloud Infrastructure as a Service) - інфраструктура як послуга, «міграція».

Знаючи це, педагог у своїй діяльності може використовувати хмарні сховища для завантаження необхідних файлів для проведення освітнього процесу.

Комунікативну функцію під час навчального процесу, в умовах обмежень чи просто при дистанційному навчанні на себе беруть дуже багато різноманітних програм, їх дуже багато і вони мають певні відмінності, але розглянуто буде декілька з них, найпопулярніші та найчастіше використовуванні.

Zoom програма для організації відеоконференцій, розроблена компанією Zoom Video Communications. Вона надає сервіс відеотелефонії, який дозволяє підключати одночасно до 100 пристроїв безкоштовно, з 40-хвилинним обмеженням для безкоштовних акаунтів. Користувачі мають змогу підвищити рівень обслуговування, використовуючи один з тарифних планів, з максимального кількості підключень до 500 чоловік одночасно, без обмежень по часу.

Zoom відмінно підходить для відеоконференцій, роботи, індивідуальних та групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшетах й телефоні. До відеоконференції може підключитися будь-який користувач за посиланням, або ідентифікатором конференції. Захід можна запланувати заздалегідь, а також зробити перманентне посилання, тобто для постійних зустрічей у певний час.

Щоб завантажити і встановити додаток Zoom, необхідно перейти на сторінку завантаження програми zoom.us/download і натиснути кнопку "Завантажити" в розділі "Клієнт Zoom для конференцій". Програма автоматично завантажиться.

Потім потрібно зареєструватися в сервісі: ввести свою електронну пошту, на яку прийде лист з підтвердженням реєстрації. Потім в відкритому сайті потрібно буде вказати своє ім'я, прізвище і придумати пароль. Після цієї процедури потрібно авторизуватися в Zoom, використовуючи свій email та пароль.

Можна як створювати власні конференції, так і підключатися до інших, використовуючи 9-значний ID-код. Якщо ви створили свою конференцію, то запросити учасників можна декількома способами:

- відправивши посилання (URL) конференції;
- відправивши 9-значний ID-код;
- відправивши запрошення поштою.

Zoom дозволяє записувати будь-які веб-конференції в вигляді відео, щоб потім було зручно їх переглядати. Запис проводиться або на локальне сховище, або в хмарі. Локальне - означає, що ви зберігатимете відеофайл на своєму комп'ютері. В хмарі зберігання надійніше, оскільки зберігається на віддалені сервери Zoom, але така послуга платна. Одним з переваг хмарних рішень є те, що люди можуть переглянути записане відео в веб-браузері з будь-якої точки світу.

Для зручності конференцій Zoom дозволяє проводити анотації - запуск віртуальної дошки або на екрані робочого столу комп'ютера, де можна малювати різноманітні фігури для підкреслення контексту бесіди, що може бути дуже корисно при обговоренні візуальних матеріалів під час дистанційного навчання.

Після проведення онлайн-конференції ви можете збирати необхідну інформацію від учасників, щоб вони оцінили вашу презентацію. При активації цієї функції вам відобразатиметься опитування думок користувачів наприкінці кожної конференції. Якщо учасники дають несхвальну відповідь, вони можуть надати додаткові відомості про те, що пішло не так. Включається ця опція в налаштуваннях профілю, потім потрібно доскролити вниз до пунктів «Зворотній зв'язок з Zoom» і «Відобразити опитування зворотного зв'язку наприкінці конференції» - активуйте обидва перемикачі.

Для проведення онлайн конференцій або уроків достатньо цієї програми, так є безліч аналогів і схожих сервісів, але найчастіше використовується Zoom, оскільки не потребує додаткових, специфічних налаштувань та доволі простий у освоєнні.

Основною складністю є також забезпечення завдань для власної реалізації та її контролю. Якщо освітній заклад не має власної платформи, ви також можете скористатися безкоштовним сервісом.

Google Classroom – це онлайн платформа від Google, де студенти та викладачі можуть проводити віртуальні зустрічі для дистанційного навчання. Під час карантину через коронавірус багато державних та приватних освітніх закладів закрилися і були змушені продовжувати заняття в Інтернеті за допомогою цієї платформи.

Google Classroom безкоштовний для всіх користувачів, включаючи викладачів та студентів, до нього можна отримати доступ та увійти з ПК (через веб-версію), або з мобільного телефону, за допомогою додатків для Android та iPhone (iOS).

Якщо ви викладач і хочете спершу створити клас, вам потрібно зареєструватися в G-Suite for Education. Якщо ви хочете використовувати інструмент лише для доповнення існуючих класів, не потрібно заздалегідь реєструватися.

Доступ до всіх ресурсів можна отримати, якщо ви та студенти маєте обліковий запис Google. Необхідно спочатку зареєструвати свою gmail пошту.

Створюючи клас, викладачі можуть створювати теми викладання, додавати запитання студентам та додавати заходи, а також можуть виставляти бал за кожну вправу та встановлювати час, доступний для її виконання.

Матеріалами класу можна ділитися – вони можуть бути в PDF форматі, фотографіях, відео та посиланнями на веб-сайти – кожен студент має доступ до змісту безпосередньо зі свого пристрою.

Створюючи різні аудиторії для кожного предмета, викладачі можуть індивідуально контролювати поведінку кожного студента, а також рівень викладання у кожному класі, а також можуть змінювати зміст відповідно до рівня складності.

Можна керувати усім змістом та студентами за допомогою чотирьох різних вкладок: Потік, Класні роботи, Люди та Позначки.

За допомогою Google Classroom оцінки, отримані студентами, записуються на платформі, а також фіксується дата надсилання кожної діяльності, що дозволяє викладачу швидше та персоналізовано стежити за ситуацією з успішністю кожного студента.

Студенти мають доступ до трьох різних вкладок: «Потік», «Класні заняття» та «Люди».

Через «Потік» ви можете простежити всі теми, створені викладачем, переглянувши всі заняття, які вже створені.

У розділі «Класні заняття» студенти знаходять усі вже виконані та ще незакінчені завдання, а також максимальну оцінку, присвоєну кожному та термін подання. На вкладці «Люди» ви можете перевірити всіх інших студентів, які зареєстровані в класі.

Зазначимо, що студенти слідкують за заняттями в режимі реального часу, у час, погоджений зі своїми викладачами через віртуальний календар Google.

Якщо студент пропустить заняття, контент зберігається у віртуальному класі. Студенти також можуть переглядати результати один одного, щоб порівняти та відстежити успішність. Відмітки та відгуки викладач повертає індивідуально.

2.2. Організаційно-методичні аспекти використання освітніх інформаційних технологій

Використання інформаційних технологій з метою самореалізації студента в освітньому просторі закладів вищої освіти потребує одночасного використання кількох методологічних підходів. Зупинимось на деяких із них.

Особистісний підхід - означає орієнтацію в конструюванні й реалізації педагогічного процесу на особистість як ціль, суб'єкт, результат і головний критерій його ефективності. Цей підхід наполегливо вимагає визнання унікальності особистості, її інтелектуального й морального потенціалу, права

на повагу. Водночас припускає опору в освіті на природний процес саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості, створення для цього відповідних умов [5].

Оскільки діяльність є основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості й колективу (соціальної групи), то цей факт зумовлює необхідність реалізації в педагогічному дослідженні й практиці тісно пов'язаного з особистісним *діяльнісного підходу*, який вимагає створення таких умов, щоб людина стала суб'єктом пізнання, діяльності й спілкування.

А це, відповідно, вимагає реалізації полісуб'єктного (діалогічного) підходу, який ґрунтується на тому, що сутність людини значно багатша, різноманітніша й складніша, ніж її діяльність.

Полісуб'єктний підхід оснований на вірі в позитивний потенціал людини, у її необмежені творчі можливості постійного розвитку й самовдосконалення. Важливо те, що активність людини, її потреби у самовдосконаленні розглядають незольовано від соціальної групи. Такі властивості розвиваються тільки в умовах взаємин з іншими людьми, сформованих за принципом діалогу.

Діалогічний підхід у єдності з особистісним і діяльнісним становлять сутність *методології гуманістичної педагогіки*.

Водночас методологічні принципи реалізують у взаємозв'язку з *культурологічним підходом*. Культуру розуміють як специфічний спосіб людської діяльності. Як універсальна характеристика діяльності, вона ніби задає соціально-гуманістичну програму й визначає спрямованість того чи іншого виду діяльності, її ціннісних типологічних особливостей і результатів. Отже, освоєння особистістю культури припускає освоєння способів творчої діяльності.

Людина перебуває в конкретному соціокультурному середовищі, належить до певної етнічної спільноти. У зв'язку з цим культурологічний підхід трансформується в *етнопедагогічний*. У такій трансформації

встановлюється єдність загальнолюдського, національного та індивідуального [5].

Важливо також розглядати проблему самореалізації особистості з точки зору **акмеологічного підходу**. Предметом акмеології є закономірності, умови, фактори та стимули *самореалізації творчого потенціалу людини* впродовж життєвого шляху, розвиток творчої готовності до майбутньої діяльності, досягнення вершин життя та професіоналізму діяльності. Отже, акмеологічний підхід спрямовано на дослідження умов самовдосконалення людини, чинників її саморозвитку, темпів її просування від однієї вершини до іншої, на досягнення „акме” у різні періоди зрілості людини в її творчості, у розвитку всіх її життєвих сил [Антонова, с. 46].

Будь-яка інформаційна технологія - це педагогічна технологія, оскільки основу процесу навчання складає отримання та засвоєння інформації. Тому під час використання інформаційних технологій в освітній діяльності необхідно дотримуватися основних **дидактичних принципів** (систематичності, послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості), а також принципів адаптивності (пристосування ІКТ до індивідуальних особливостей студента), керованості (можливість корегування педагогом процесу навчання та виховання на будь-якому етапі), інтерактивності (спілкування суб'єктів освітнього процесу), оптимального поєднання індивідуальної та групової роботи; підтримання у студента стану психологічного комфорту, необмеженості змісту навчання.

Впровадження інформаційних технологій передбачає необхідність розвитку освіти на основі нових концепцій і запровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес, підготовку нової генерації педагогічних кадрів.

Мета впровадження інформаційних технологій в освітній процес:

1. Удосконалення професійної майстерності педагогів у сфері розширення освітнього простору засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

2. Залучення педагогів до створення інформаційного освітнього простору, що об'єднує педагогів, студентів та їх батьків за близькими до педагогіки проблемами для акумулювання ідей та об'єднання можливостей.

3. Стимулювання викладачів до самостійного поглибленого розширення знань шляхом вивчення сучасних педагогічних технологій.

4. Пошук та підтримка викладачів як педагогів-творців та педагогів-дослідників, сприяння впровадженню їхніх розробок, ідей у педагогічну практику керівників гуртків.

5. Аналіз, фактичний стан педагогічного процесу в аспекті впровадження ІКТ у навчально-виховний процес.

Аналіз проблем використання ІКТ в освітньому процесі засвідчує, що раціональне поєднання новітніх засобів навчання з традиційними є складним педагогічним завданням, яке потребує розв'язання багатьох матеріально-технічних, організаційних, психолого-педагогічних, навчально-методичних проблем: розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення, формування культури творчої діяльності, розвиток творчих здібностей, пізнавальної та творчої активності, формування індивідуального стилю творчої діяльності.

Комп'ютерні технології є інструментом, який дає змогу педагогу якісно змінити методи, а також організаційні форми своєї роботи і завдяки цьому розвивати індивідуальні здібності студентів, емпанувати кожного, гармонізувати властиві йому особистісні якості, концентрувати основну увагу на формуванні пізнавальних здібностей, на ефективній навчальній діяльності, підтримувати і розвивати прагнення до самовдосконалення, посилювати міждисциплінарні зв'язки в навчанні, комплексність вивчення явищ дійсності, здійснювати постійне динамічне оновлення освітнього процесу, його форм і

методів, забезпечувати постійну адаптацію навчальних закладів до змінних зовнішніх умов і контингенту тих, хто навчається.

Підвищення якості освіти викладачів з використанням комп'ютерних технологій потребує розв'язання таких завдань:

- 1) вивчення інтересів студента, підвищення їх активності в пізнавальній діяльності;
- 2) поповнення педагогічного досвіду різними технологіями, методиками, формами і методами організації пізнавальної діяльності на заняттях.

Комп'ютерні технології можна використовувати на різних етапах сучасного заняття: актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, закріплення вивченого матеріалу і навіть під час контролю оволодіння студентами творчими вміннями та навичками.

Фундаментом роботи викладачів є опора на активне впровадження використання комп'ютерів та мультимедіа, що забезпечує формування: навичок роботи з інформацією, дослідницьких навичок, умінь приймати оптимальне рішення; розвиває комунікативні здібності та дозволяє дати студентам стільки інформації, скільки вони потребують.

Людина, яка володіє технологіями та інформацією, має інший, новий стиль мислення, принципово інакше підходить до оцінювання проблеми, що виникла; до організації своєї діяльності. Використання комп'ютерних технологій на парах дозволяє формувати та розвивати у студентів такі компетентності:

- саморозвитку та самоосвіти,
- інформаційної
- комунікативної
- полікультурної
- компетентності продуктивної діяльності.

Сучасна освіта базується в основному на вербальному способі передачі знань, де переважає сприймання усної інформації, яка перевантажує роботу

слухового аналізатора. При цьому візуальний канал використовується мало, виникає сенсорне голодування, що значно знижує творчий характер навчальної діяльності.

Використання аудіовізуальних засобів навчання може виступати важливим напрямом досягнення позитивних практичних результатів. Доцільність використання інформаційних технологій зумовлено об'єктивними законами фізіології вищої нервової діяльності і заснованих на них психології особистого сприйняття.

Під час проведення занять слід широко використовувати програмні засоби навчання та мультимедіа: презентації, відеоролики, комп'ютерні програми тощо.

Навчальний матеріал легше засвоюється і найдовше зберігається в пам'яті в тому випадку, коли студент не пасивно сприймає те, що говорить викладач, а активно діє під час вивчення матеріалу.

Комп'ютерна презентація завжди викликає цікавість у студентів. Вона, як яскрава обгортка, викликає у них бажання скуштувати цукерку під назвою "заняття". Презентація звільняє викладача від традиційного використання дошки. Етапи уроку, основні тези і весь ілюстративний матеріал, чітко і наочно виконані на слайдах, сприяють концентрації уваги студентів і активізації їхньої діяльності. Практично всі заняття з вивчення нового матеріалу, узагальнення і систематизації знань сучасним викладачам варто проводити з використанням презентацій, які містять інформацію про основний матеріал теми.

У різних ситуаціях мультимедійні засоби навчання можуть мати різні дидактичні функціональні призначення. Служити основою (слуховою, зоровою) для подальшого засвоєння знань, ілюстрацією або засобом повторення та узагальнення навчального матеріалу. У будь-якому випадку мультимедійний засіб навчання є основним або додатковим джерелом знань та уявлень.

Використання мультимедійної дошки дає змогу ефективніше керувати освітнім процесом, адже коли педагог відвертається до дошки, він мимоволі втрачає контакт із групою дітей, інколи навіть чує шум за спиною. В режимі мультимедійного супроводу викладач може постійно бачити реакцію своїх студентів, вчасно реагувати на ситуацію, що поступово змінюється.

Другий інструмент, який доцільно використовувати - це відеоролики з ознайомленням, поетапним виконанням практичної роботи. Їх використання дозволяє студентам наперед бачити кінцевий результат роботи і шляхи його досягнення, концентрувати увагу на навчальному матеріалі, працювати швидко, науково організувати свою діяльність. А викладач більше приділяє уваги особистій консультації. Робота виконується швидше, спокійніше і впевненіше. Час на виконання практичної роботи зменшується втричі.

Удосконалене таким чином заняття дозволяє збільшити час для самостійного опрацювання, закріплення нового матеріалу та виконання творчих завдань.

Сучасний викладач повинен широко використовувати інформацію з Інтернету для ознайомлення з перевірених джерел. Інформаційно-комунікаційні технології тісно переплітаються з проектними технологіями.

Саме проектна діяльність є однією з результативних видів студентської діяльності, в процесі якої відбувається розвиток пізнавальних навичок, уміння орієнтуватися у потоці інформації, самостійно конструювати свої знання, вдосконалювати навички роботи з електронними комунікаціями, розвивати творчі здібності, формувати практичні знання і вміння, перевіряти отримані знання на практиці, робити висновки, шукати найоптимальніші шляхи вирішення різних питань, і, головне, самостійно приймати рішення.

Інформаційні технології навчання, що використовуються в освітньому процесі, повинні відповідати системі психологічних, дидактичних та методичних вимог.

Враховання названих тенденцій дає можливість забезпечити *варіативність* навчання (вибір різних освітніх та професійних програм, спеціалізації); *свободу вибору* рівня освіти, спеціалізації та профілю залежно

від спрямованості особистості студента, його здібностей та можливостей (обдарувань) за рахунок організаційно-методичної гнучкості: *більш повну реалізацію творчого потенціалу особистості* як результат здійснених змін [Антонова, с. 9].

У контексті проблеми самореалізації студентів в освітньому просторі ЗВО слід також звернутись до організаційно-методичних аспектів роботи з *обдарованими студентами*. На сучасному етапі розвитку проблеми обдарованості можна виділити ряд провідних стратегій у побудові процесу навчання обдарованих особистостей, які можуть застосовуватися при створенні спеціальних програм. Серед них найбільш визнаними та перевіреними часом є:

1. Прискорення, що пропонує оволодіння змістом освіти інтенсивним курсом за спеціальними програмами. Проте такий темп навчання нерідко породжує нові проблеми, оскільки інтелектуальна перевага осіб молодого віку не завжди супроводжується психологічною зрілістю.

2. Поглиблення, при якому передбачено більш глибоке вивчення навчальних дисциплін з певних галузей знань. Такий тип стратегії навчання ефективний стосовно студентів, які виявили підвищений інтерес до конкретної галузі знань чи сфери діяльності.

3. Збагачення, що орієнтоване на якісно вищий рівень змісту освіти з виходом за межі традиційної тематики за рахунок міждисциплінарних зв'язків.

Крім того, збагачена програма передбачає оволодіння студентами різноманітними способами і прийомами розумової дослідницької діяльності. Таке навчання може здійснюватися як у межах традиційного освітнього процесу, так і під час участі студентів у дослідницьких проєктах, спеціальних інтелектуальних тренінгах тощо.

4. Проблемність навчання, що передбачає стимулювання особистісного розвитку студентів в умовах застосування педагогами оригінальних методів подання матеріалу, пошуку нових значень і

альтернативних інтерпретацій базових понять, використання дослідницьких методів у процесі навчання тощо [Антонова, с.143-144].

Щодо особливостей самореалізації студентів засобами інформаційних технологій цікавим видається дослідження О. Зазимко, яка у своєму дослідженні проаналізувала поняття "*технічні здібності*", які представлено як сукупність складних інтелектуальних *здібностей*, психологічних особливостей технічного мислення та творчої діяльності людини.

Структурними елементами технічних здібностей є певні особливості інтелектуальних утворень, потребно-мотиваційні характеристики, структура самосвідомості і метакогнітивного досвіду, темпераментальні ресурси та технічні креативні здібності [14].

2.3. Прогнозовані результати впливу освітніх інформаційних технологій на психічний розвиток та самореалізацію здобувачів освіти

Інформаційно-комунікаційні технології та системи засобів масової інформації стрімко розвиваються на сучасному етапі інформаційно-комунікаційних технологій. Такий швидкий розвиток потребує досить вагомої підготовки особистості до умілого користування комп'ютерними технологіями. Для України, яка планує інтегруватись до європейського простору, вирішення проблем забезпечення інформаційної компетентності студентської молоді набуває стратегічного значення.

Величезний вплив комп'ютеризації на психіку людини та її психічний розвиток безперечний. Комп'ютер перебудовує не тільки структуру розумової діяльності, але й діяльність мнемічну, він впливає на психіку людини в цілому.

За аналогією з "генною інженерією" можна говорити про "інформаційну інженерію", тобто перетворення психіки людини в результаті використання інформатики та інформаційних технологій.

Особистісний розвиток змінюється під впливом комп'ютеризації, а комп'ютеризація може викликати як позитивні так і негативні ефекти.

До позитивних перетворень відносяться підвищення інтелекту людини за рахунок залучення його до розв'язання більш складних завдань в умовах комп'ютеризації; розвиток логічного, прогностичного та оперативного мислення, обумовлений тим, що, готуючи попередньо завдання для комп'ютера, користувач спочатку логічно продумує його, складає його алгоритм і таким чином прогнозує процес його розв'язання, що здійснюється потім оперативно у взаємодії з комп'ютером.

До позитивних результатів можна віднести, також розвиток у користувачів адекватної спеціалізації пізнавальних процесів сприймання, мислення, пам'яті, формування спеціалізованої за предметним змістом ділової мотивації застосування комп'ютера для розв'язання професійних завдань, включаючи появу престижних, статусних, економічних та інших супутніх мотивів, що підкріплюють ділову мотивацію. За позитивного ставлення до різних сторін роботи з комп'ютером формується задоволеність користувача як на когнітивному, так і на емоційному рівні. Усе це приводить до формування в деяких користувачів позитивних особистісних рис, таких, наприклад, як ділова спрямованість, точність, акуратність, впевненість у собі, що переносяться також в інші сфери життєдіяльності.

До негативних особистісних перетворень відносяться: зниження інтелектуальних здібностей людини при спрощенні розв'язання завдань за допомогою комп'ютера, редукції їхньої змістової сторони, зведенні процесів розв'язання до формально-логічних компонентів. Надмірна спеціалізація пізнавальних процесів—сприймання, мислення, пам'яті, а також мотивації, що відбувається в результаті об'ємної і постійної роботи з комп'ютером, знижує їх гнучкість і таким чином можливість переносу в розв'язання більш широкого кола завдань, що вимагають іншої їхньої спеціалізації. Такий занадто тісний зв'язок психічних процесів з певним предметним змістом утруднює процес їх розкриття та переключення на нову предметну інформацію. У зв'язку з цим риси особистості, що формуються, спочатку позитивні, наприклад, такі, як точність та акуратність, можуть у міру збільшення тривалості

комп'ютеризованої діяльності та її складностей перерости в такі негативні риси, як педантизм, надмірна пунктуальність та ригідність.

Сучасні інформаційні технології надають людині можливість задовольняти багато своїх потреб, не виходячи з дому, але одночасно призводять до відомого побічного результату – десоціалізації, яка виступає у формі нехтування товариством інших людей.

Комп'ютеризація впливає не тільки на розвиток пізнавальної, але й мотиваційної, емоційної сфери особистості, її самосвідомість. Вплив на психічний розвиток може бути як *нависшим*, так і *ненависним*; результати, що досягаються, можуть *відповідати поставленим цілям* чи бути *побічними* стосовно цих цілей. Змінюється спілкування і система міжособистісних взаємин.

Також у кожного суб'єкта навчання існує своє інформаційне поле, яке є суб'єктивним відбиттям інформаційного простору й інформаційного середовища у свідомості індивіда й у його діяльності. Можна сказати, що основою інформаційного поля людини є модель знань й індивідуальні особливості особистості, особистісні інтереси, особистісний досвід людини.

Якщо визначити інформаційне поле як місце, де відбувається передавання й сприйняття інформації, то й процес навчання також відбувається в інформаційному полі, яке розглядається як частина навчально-інформаційного середовища.

Інформаційне середовище можна розглядати як частину (складову) інформаційного простору, що формує найближче інформаційне оточення індивіда, і виступає як сукупність умов, у яких здійснюється його діяльність.

Студенти від величезної кількості інформації і дефіциту часу на обробку її гігантських обсягів, перевантажені і тому перестають логічно мислити, в результаті чого настає так званий інформаційний невроз.

Соціальні мережі сприяють тому, що студенти перестають відчувати бажання спілкуватися в реальному світі з реальними людьми, звикаючи жити у власному мікросвіті з присутністю тільки віртуальних співрозмовників.

Гаджети одночасно підтримують і порушують духовний та емоційний зв'язок між людьми.

Вплив інформаційних технологій на розвиток особистості неоднозначний: з одного боку комп'ютерні технології впливаючи на психіку людини прискорюють розвиток психічних процесів та формування позитивних особистісних якостей, таких як ділова спрямованість, точність, акуратність; з іншого – при довготривалій взаємодії з комп'ютером формується певна специфіка психічних процесів, яка може зумовлювати появу стереотипів, труднощів у спілкуванні, ускладнення міжособистісних взаємовідносин.

Психологічні наслідки комп'ютеризації, як правило, суперечливі. Посилення логічного мислення може супроводжуватися деяким заглушенням інтуїтивного початку в мисленні. Комп'ютер може сприяти розвитку пізнавальної потреби особистості, надаючи людині такі знання, які вона не може одержати без його допомоги, але може дати могутній стимул розвитку зовнішньої, престижної мотивації. Комп'ютер може бути як засобом більш повного освоєння світу, так і засобом відходу від цього світу.

Висновки до другого розділу

У розділі надана характеристика сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти та можуть сприяти самореалізації студентів в освітньому просторі університету.

Надана характеристика інформаційно-технологічним програмним комплексам, які використовуються як для зв'язку зі студентами в умовах дистанційного навчання, так і для організації освітнього процесу: хмарне сховище даних, Dropbox, Google Drive, SkyDrive, Zoom, Google Classroom та інших.

Організаційно-методичними аспектами використання освітніх інформаційних технологій визначені особистісний, діяльнісний,

НУБІП України
полісуб'єктний, культурологічний, акмеологічний підходи до самореалізації студентів в умовах освітнього простору університету. Визначено

компетентності, які розвиваються внаслідок використання інформаційних технологій. Перелічені провідні стратегії побудови освітнього процесу під час

навчання обдарованих студентів: прискорення, поглиблення, проблемність навчання.

Визначено поняття «технічних здібностей» студента.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ НУБІП УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НУБІП України

3.1. Методика та організація дослідження

Базою дослідження був гуманітарно-педагогічний факультет Національного університету біоресурсів і природокористування України, упродовж 2020-2021рр. група ІКТО-20001М спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, другого курсу та група ПВН-20001М спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, другого курсу (35 осіб).

В якості емпіричних методів були обрані спостереження, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, вивчення документації та результатів педагогічної діяльності, методи опитування (анкетування), педагогічний експеримент, методи статистичної обробки даних).

Спочатку ми відібрали основні методи спостереження та анкети для опитування респондентів. Спостереження вводилося прямо і опосередковано, оскільки спостереження як метод педагогічного дослідження не дає можливості всебічно зрозуміти явище. Для того, щоб викликати творчий настрій та атмосферу співпраці з респондентами, використовувалися також анкети зі вступними промовама для студентів 2 курсу [3].

Ми використовували різні типи запитань (закриті, напіввідкриті, відкриті), щоб по-різному висвітлювати ідеї та думки студентів. Для дослідження властивостей самореалізації людини в юнацькому віці було підбрано відповідний методичний інструментарій.

Надамо коротку характеристику діагностичного інструментарію.

Метод анкетування як складова нашого опитування використовувався нами як певним чином структурно організований набір запитань, кожне з яких логічно пов'язане з центральним завданням дослідження.

Тест – це стандартизована методика психологічного дослідження, яка призначена для точних кількісних оцінок та якісних визначень психології та поведінки людини з орієнтацією на встановлення норми оцінок [12].

Самоактуалізаційний тест

Першу спробу виміряти самореалізацію як багатовимірну величину зробив Е. Шостром, який у 1963 р. опублікував «Опитувальник особистісної орієнтації» (ROI). ROI був заснований Каліфорнійським інститутом терапевтичної психології і став популярним за кордоном. Автор методики, американський психолог і психотерапевт Е. Шостром, учень А. Маслоу, відомий вітчизняним читачам за роботою «Анти-Карнегі, або Людина-маніпулятор» [46].

Опитувальник ROI - це теорія самоактуалізації А. Маслоу, концепція психологічного сприйняття часу та напрямку Ф. Перла та Р. Мея, К. Роджерса, створена на основі ідей Франкла та інших теоретиків екзистенції. Напрямок людства в психології та його призначення - виміряти ступінь самореалізації особистості. Конкретні питання ROI були обрані з великого набору переважно важливих індикаторів поведінки та цінностей, які відрізняють здорових самооновлених і невротичних осіб.

Для виявлення цих показників Е. Шостром опитав багатьох практичних психологів і узагальнив їхній досвід. Рішення, що містяться в тесті, аналізувалися та відбиралися протягом п'яти років.

Тест самооновлення заснований на тих же принципах, що і ROI, і складається з 14 шкал і 126 балів, кожна з яких містить два судження про цінність або дію. Судження не завжди є чітко альтернативною. Проте респондентам пропонується вибрати той, який найбільше відповідає їхньому сприйняттю та звичній поведінці. SAT вимірює самооновлення за двома основними шкалами та додатковою шкалою. Структура цієї анкети, розробленої Е. Шостромом для ROI, збережена в тесті опитування [45].

Базовими є шкали:

- компетентність в часі;

- підтримка (це основні характеристики самоактуалізації).

Вони незалежні одна від одної і, на відміну від інших, не мають спільної точки зору. Крім того, 12 додаткових шкал – це 6 блоків (по два в кожному),

які включають такі компоненти: ціннісна орієнтація, гнучкість поведінки,

самочутливість, спонтанність, самооцінка, самоприйняття, погляд на природу людини, енергія, прийняття агресії, контакту, пізнавальних потреб, творчості.

Кожен тестований елемент включається в одну або кілька додаткових шкал і в основному в одну основну шкалу. Тому додаткова шкала фактично

міститься в головній і складається з однакових змістовних елементів.

Структура цього тесту дозволяє діагностувати велику кількість показників без істотного збільшення кількості тестів [24].

Методика «Цінностей орієнтації» Рокіча.

М. Рокіч розглядав цінності як різновид стійкого переконання, що певна мета або спосіб існування краще, ніж інший.

Природа людських цінностей за Рокічем:

1. загальне число цінностей, що є надбанням людини, порівняно невелика;

2. всі люди володіють одними і тими ж цінностями, хоча і в різній ступені;

3. цінності організовані в системи;

4. витоки людських цінностей простежуються в культурі, суспільстві і його інститутах, і особистості;

5. вплив цінностей простежується практично у всіх соціальних феноменах, які заслуговують на вивчення.

М. Рокіч розрізняє два класи цінностей: термінальні та інструментальні.

Термінальні цінності М. Рокіч визначає як переконання в тому, що якась кінцева мета індивідуального існування (наприклад, щасливе сімейне життя, мир у всьому світі) з особистої і суспільної точки зору варта того, щоб до неї прагнути [21].

Інструментальні цінності - як переконання, що процедура (наприклад, чесність, раціоналізм) найкраща в будь-якій ситуації, як особистій, так і публічній.

Є два списки з 18 значень. Завдання полягає в тому, щоб ранжувати їх відповідно до важливості принципів, якими керується ваше життя. Це означає, що ви призначаєте найважливіше число, наприклад 1, так що значення нижче 18-го числа є найменш важливим значенням [21].

Тепер можна перерахувати безпосередньо ті поняття, що включає в себе методика «Цінностей орієнтації» Рокіча. Перший список – термінальний. Він включає в себе наступні поняття:

1. Активна життєдіяльність.
2. Мудрість.
3. Здоров'я.
4. Захоплююча робота.
5. Мистецтво і природа.
6. Любов і близькість.
7. Фінансовий достаток.
8. Наявність вірних друзів.
9. Повага і визнання інших людей.
10. Можливість вчитися.
11. Саморозвиток.
12. Можливість жити продуктивно («на повну» використовувати перспективи і можливості).
13. Розваги і дозвілля.
14. Незалежність і свобода.
15. Щастя в особистому житті.
16. Можливість займатися творчістю.
17. Самовпевненість.
18. Щастя інших людей.

Отже, це 18 цінностей, що включає в себе термінальний список.

Отримана в результаті дослідження індивідуальна ієрархія цінностей може бути розділена на три рівні групи:

- бажані цінності, значущі (ранги з 1 по 6);
- індиферентні, байдужі (7-12);
- незначущі (13-18 ранг ієрархії).

Слід зазначити, що з метою дослідження самореалізації студента в пізнавальній діяльності можуть бути обрані інші подібні методи, які входять до психологічної структури самоактуалізації. Результати застосування цих методів на високому та середньому рівні свідчать про сформованість самоактуалізаційної активності студента та його навчально-пізнавальної діяльності [3].

Проаналізуємо більш детально особливості здійснення кожного із етапів дослідження.

3.2. Аналіз результатів дослідження

Період юнацтва: від 16 до 22-23 років є найбільш вирішальним у житті людини, коли остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується проєкція головних напрямків пошуків самореалізації на інших вікових етапах. Серед головних проблем на цьому віковому етапі можна назвати пошук смислу власного існування, своєї необхідності у житті; бажання особистого щастя, кохання, створення сім'ї; професійне самовизначення, можливості самореалізації своїх здібностей тощо [17].

Питання професійного самовизначення найчастіше поєднується з питанням більш глобального погляду на життя. Це не лише створення сім'ї, пошук роботи чи життя. Це глибокі внутрішні проблеми самосвідомості, самоактуалізації та самотворення. Створення життєвого плану – найхарактерніша риса молоді [24].

Людина узагальнює цілі, які перед собою ставить, ієрархізує мотиви діяльності, що складає усталене ядро ціннісних орієнтацій. Життєва

перспектива включає уся сукупність обставин та умов життя, що сприяють оптимальному особистісному просуванню, саморозвитку самоактуалізації.

Різниця між різними точками зору пов'язана з бажанням молодих людей реалізувати себе в тих сферах життя, які найбільше відповідають їхнім цінностям. Основною проблемою формування життєвої перспективи молоді є не відсутність «перспективи життя» на майбутнє, характерної для людей старшого віку, а скоріше поточна життєва ситуація та найближчі довгострокові життєві цілі, що суперечить життєвому плану [19].

Проаналізувавши методики дослідження було визначено 2 необхідні: Для вимірювання рівня самоактуалізації студентів ми використували наступну методику: *методика самоактуалізаційний тест (САТ)*, та для дослідження ціннісно-змістової сфери, життєвих цілей студентів використані методики : *методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича.*

Загальна кількість складала 35 осіб, з них 25 – хлопці і 10 – дівчата. Віковий склад досліджуваних від 17 до 19 років. Форма проведення експерименту – групова.

Проведене дослідження за методикою Рокича (Додаток А), дало змогу скласти ієрархію цінностей студентів дослідної групи.

Ціннісні орієнтації

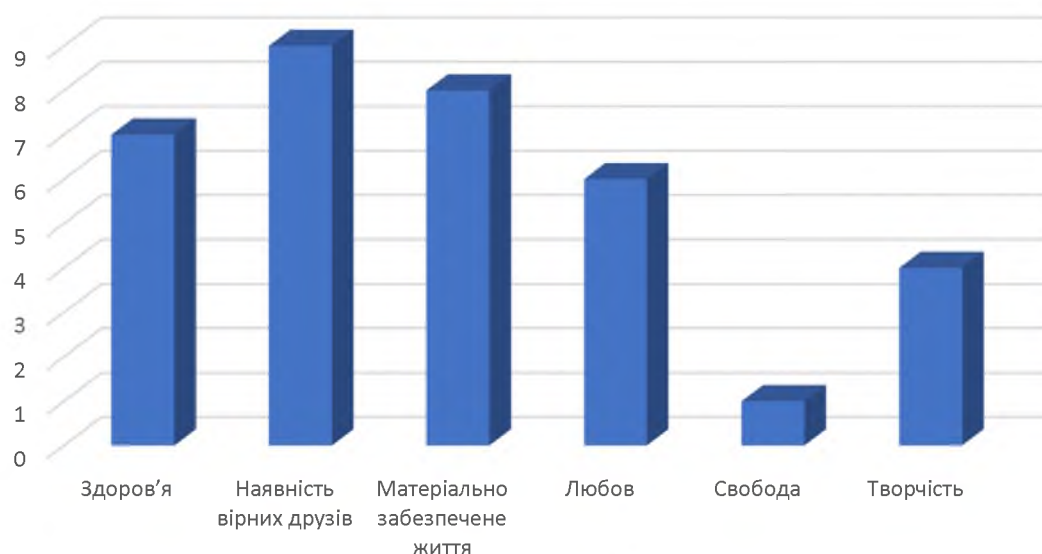

Рис. 3.1. Ціннісні орієнтації студентів за методикою М.Рокича

За нашими дослідженнями, категорія «Термінальних цінностей» (здоров'я, наявність вірних друзів, матеріально забезпечене життя) переважає над категорією «Інструментальних цінностей» (любов, свобода, творчість), а «цінності особистого життя» другорядні по відношенню до цінностей «професійної самореалізації».

Оскільки серед термінальних та інструментальних цінностей найбільш обраними були: здоров'я, наявність вірних друзів, матеріально забезпечене життя, любов, свобода, творчість, інші категорії особистісних цінностей не були включені до аналізу результатів дослідження.

Відповідно до рис. 3.1. кількість осіб, що визначили категорію «Здоров'я» як першу, складає 7 осіб, кількість осіб, що визначили категорію «Наявність вірних друзів» як першу, складає 9 осіб, «матеріально забезпечене життя» - 8 осіб, «любов» - 6 осіб, «свободу» - 1 особа, «творчість» - 4 особи.

Тобто, студенти досліджуваної групи у кількості 35 осіб за головне у своєму житті визначають самоактуалізацію в особистому житті, а саме наявність міцного матеріального базису і задоволеність соціальних потреб. До своїх цілей вони прямують ставлячи на перше місце «етичні», «альтруїстичні» цінності і цінності «прийняття інших людей». Суспільне для них стоїть на більш високому щаблі, ніж «індивідуалістичне самоствердження».

Особистісна перспектива відображає рівень зрілості особистості, тобто в даному випадку соціальну, потенціал розвитку, здатність до організації часу власного життя. Життєва перспектива включає усю сукупність обставин та умов життя, що сприяють оптимальному особистісному проєвуванню, саморозвитку, самоактуалізації.

Таким чином, уявлення про майбутнє досліджуваних пов'язані з домаганнями у сфері особистісного життя (здоров'я, кохання, друзі). Таким чином у молодих людей переважають, прагматичні та пізнавальні мотиви і

мотиви соціальної ідентифікації, спрямовані до реалізації себе в набутті певного статусу в суспільстві (див. рис. 1.1).

З методики SAT були обрані дві шкали, що дають змогу оцінити рівень креативності та пізнавальної потреби, оскільки саме вони формують і показують рівень самореалізації студентів.

Аналізуючи данні за методикою «SAT» (Додаток Б), були отримані наступні результати.

Проведене тестування за методикою SAT дало змогу отримати наступні результати:

Таблиця 3.1.

Кількість студентів за шкалою креативності за методикою «SAT» до виконання творчого завдання

Номер питання згідно з шкалою креативності тесту «SAT»	Кількість студентів з варіантом А	Кількість студентів з варіантом Б
1	22	13
2	14	21
3	10	25
4	18	17
5	14	21
6	12	23
7	7	28
8	15	20
9	21	14
10	9	26
11	18	17
12	10	25
13	19	16
14	8	27

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант А)

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант Б)

Згідно з отриманими результатами у табл. 3.1. можна побачити, що кількість студентів з нормальним рівнем креативності, оскільки він співпадає з ключем тесту, складає – 13 осіб в середньому з варіантом відповіді А, з 2 по 10 питання, 19 осіб в середньому з варіантом відповіді Б в 1, 11, 12, 13, 14 питаннях.

Це дає нам змогу зробити висновок, що рівень креативності студентів нижче від нормального рівня і потребує підвищення.

Таблиця 3.2

Кількість студентів за шкалою пізнавальної потреби за методикою «САТ» до виконання творчого завдання

Номер питання згідно з шкалою пізнавальної потреби тесту «САТ»	Кількість студентів з варіантом А	Кількість студентів з варіантом Б
1	7	28
2	29	6
3	9	26
4	13	22
5	14	21
6	23	12
7	24	11
8	20	15
9	14	21
10	16	19
11	27	8

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант А)

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант Б)

Аналізуючи таблицю 3.2. можна зробити висновок, що рівень пізнавальної потреби знаходиться на низькому рівні і потребує підвищення.

Кількість студентів з низьким рівнем пізнавальної потреби складає в середньому – 22 особи.

І тільки – 13 осіб мають високий та середній рівень пізнавальної потреби.

Оскільки данні критерії є невід'ємною складовою рівня самореалізації особистості студентів, для їх підвищення запропоновано виконання індивідуального творчого завдання (Додаток В), що має на меті підвищення рівня креативності та творчої потреби, а згідно і підвищення рівня самореалізації особистості студента.

Завдання складається з декількох розділів, кожен з них має на меті створення умов для розвитку пізнавальної потреби та креативності.

Перший розділ спонукає до пошуку інформації в мережі Інтернет, другий спонукає до аналізу та обробки зібраної інформації і перетворенню її у готовий продукт.

Завдання полягає у створенні власного сайту про себе, що дозволить більше дізнатись інформації про мови гіпертекстової розгортки та основи програмування CSS, також сайт необхідно буде вивантажити на безкоштовний хостинг для перегляду за посиланням, що буде спонукати до пошуку нової інформації, оскільки в програмі навчання даної групи такої теми ще не було розглянуто.

Після проведення даного експерименту та прийняття усіх завдань було проведено повторний тест «САТ», щоб перевірити динаміку самореалізації.

Було отримано наступні данні:

НУБІП України

Таблиця 3.3

Кількість студентів за шкалою креативності за методикою «САТ» після виконання творчого завдання

Номер питання згідно з шкалою креативності тесту «САТ»	Кількість студентів з варіантом А	Кількість студентів з варіантом Б
1	17	18
2	18	17
3	13	22
4	23	12
5	18	17
6	16	19
7	11	24
8	19	16
9	25	10
10	13	22
11	14	21
12	6	29
13	19	20
14	4	31

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант А)

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант Б)

Як ми можемо побачити, після виконання індивідуального творчого завдання, рівень креативності студентів зріс в середньому на 4 особи, оскільки згідно з ключем тесту, вірних відповідей стало більше.

Це дає змогу зробити висновок, що виконання даного завдання є ефективним способом підняття творчої креативності як і окремих осіб так і в загальному в групі.

НУБІП України

Таблиця 3.4

Кількість студентів за шкалою пізнавальної потреби після виконання творчого завдання за методикою «САТ»

Номер питання згідно з шкалою пізнавальної потреби тесту «САТ»	Кількість студентів з варіантом А	Кількість студентів з варіантом Б
1	10	25
2	26	9
3	12	23
4	16	19
5	11	24
6	26	9
7	21	14
8	17	18
9	17	18
10	13	22
11	24	11

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант А)

* - правильні відповіді згідно ключа тесту (Варіант Б)

Як можна побачити з таблиці 3.4, рівень пізнавальної потреби також був підвищений на 3 особи в середньому, після виконання індивідуального завдання, оскільки завдання було спрямоване на пошук нової, раніше не пройденої інформації.

Таким чином, рівень самоактуалізації студентів другого курсу відповідає середньому. Спрямованість мотиваційно-змістових утворів особистості, що відіграють спрямовуючу і спонукальну роль в процесі самореалізації особистості в юнацькому віці мають в основному пізнавальний та прагматичний контекст та спрямовані на соціальну ідентифікацію особистості та її професійний розвиток.

НУБІП України

3.3. Методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти

НУБІП України

Використання інформаційних технологій в освітньому процесі допомагає студентам орієнтуватися в інформаційних потоках навколишнього

світу, оволодіти практичними способами роботи з інформацією, розвивати вміння, що дозволяють обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів.

НУБІП України

Застосування ІКТ під час освітнього процесу досягає:

- позитивну мотивацію навчання
- активізує пізнавальну діяльність студентів.

НУБІП України

Використання ІКТ під час освітнього процесу дозволило повною мірою реалізувати основні засади активізації пізнавальної діяльності (що є складовим самореалізації):

1. Принцип рівності позицій
2. Принцип довірливості
3. Принцип зворотного зв'язку
4. Принцип заняття дослідницької позиції.

Реалізація цих принципів проглядається повсякчасно, де застосовується

ІКТ.

НУБІП України

Загальні стратегії формування самореалізації:

- Необхідно вибудовувати теоретичну логіку предмета, правильно орієнтувати студентів щодо формування в них розумових дій, щоб в них не виникало безпорадності перед новим навчальним матеріалом.

НУБІП України

Викладачеві треба зробити студента співучасником навчання, а не виконавцем його волі. Мотивацією може бути окреслення перспектив вивчення теми, визначення мети вивчення навчального матеріалу,

НУВБІП УКРАЇНИ

удосконалення навичок, необхідних для розв'язання проблеми, усвідомлення співучасті і взаємодії з іншими.

- Потрібно задіювати навчальні потреби, які в студентів уже сформовані.

НУВБІП УКРАЇНИ

Викладач має добирати такий навчальний матеріал, який би викликав інтерес до пізнання нового. Студент має усвідомити, що знання потрібні йому для досягнення певної конкретної мети.

- Перед кожним студентом треба ставити реалістичні вимоги.

НУВБІП УКРАЇНИ

Вимоги викладача мають бути високими, але не настільки, щоб студенти не могли їх виконати і тому втрачали інтерес до навчання.

Нереальні цілі можуть призвести до розчарування і втрати інтересу до навчання, а значить і до зниження самореалізації студентів. Крім того, цілі, визначені самим студентом, завжди є більш ціннісними.

НУВБІП УКРАЇНИ

- Потрібно забезпечити оперативний зворотний зв'язок викладача і студента та якомога коротший термін перевірки письмових робіт.

Зворотний зв'язок служитиме стимулом, він має бути чіткий і конкретний. Треба пояснювати студенту, у чому може бути його подальший

НУВБІП УКРАЇНИ

прогрес, указати на сильні й слабкі сторони виконання роботи. Бажано створити умови, за яких він зможе ознайомитися з кращими роботами одногрупників.

Шляхи формування самореалізації студентів до навчання та підвищення їх навчальних досягнень:

НУВБІП УКРАЇНИ

1. Увага до кожного студента, визнання його особистості.
2. Своєчасна ліквідація прогалин у знаннях і організація оперативної допомоги кожному студенту, що відстає у навчанні.

Цього можна досягнути за допомогою проведення поточного контролю знань при використанні комп'ютерних тестів.

НУВБІП УКРАЇНИ

3. Формування мотивації навчання як необхідного стимулу бажання студента до навчання.

4. Перехід до інноваційних методів навчання, що дають можливість розкрити потенційні можливості кожного, повірити у власні сили.

При використанні інтерактивних завдань з сучасними інформаційними технологіями.

5. Організація освітнього процесу з визначенням трьох головних видів складності під час пояснення матеріалу, його закріплення і оцінювання.

Навчально-дидактичний матеріал при цьому може бути розміщений на хмарних сховищах, що дозволить студенту мати до нього постійний доступ в будь-який момент та з будь-якого пристрою.

6. У підготовці будь-якої теми навчальний матеріал поділяти на кілька блоків.

Методи, що стимулюють самореалізацію, яка проявляється під час освітньої діяльності:

- прийом навмисних помилок;
- прийом спільного з викладачем пошуку розв'язання проблеми;
- прийом виконання практичних завдань

Методи, що стимулюють самореалізацію за допомогою спільної діяльності:

- створення ситуації змагання в різних видах діяльності;
- створення ситуацій, що вимагають допомоги одногрупнику;
- створення ситуацій, які вимагають конструктивної критики, для виправлення помилок.

Таким чином, праця, витрачена на способи самореалізації за допомогою засобів інформаційних технологій, виправдовує себе в усіх відношеннях:

- підвищує якість знань;
- просуває студента у загальному розвитку;
- допомагає подолати труднощі;
- вносить радість у життя студента та формує позитивний психологічний клімат;

- дозволяє вести навчання у зоні найближчого розвитку;
- створює сприятливі умови для кращого порозуміння викладача та

студентів та їхньої співпраці в освітньому процесі, що також сприяє зросту рівня самореалізації.

Отже, як можна побачити з емпіричного дослідження, що було проведено, використання цих рекомендацій у повному, або частковому обсязі сприяє підвищенню самореалізації студента. При цьому обов'язковим засобом

є інформаційно-комунікаційні технології, особливо у сучасному освітньому просторі, оскільки без них забезпечення позитивного росту параметру самореалізації є менш ефективним.

Висновки до третього розділу

У розділі подано результати та аналіз емпіричного дослідження рівня самореалізації студентів НУБіП України та методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти.

Готовність до самореалізації включає в себе усвідомлення власних можливостей, спрямованість на самореалізацію, творчі здібності, операційну базу самореалізації, а також досвід, настанови.

Емпіричне дослідження відбувалося в НУБіП України, м. Києва.

Загальна кількість респондентів склала 35 осіб, з них 25 – хлопці і 10 – дівчата. Віковий склад досліджуваних від 22 до 24 років. Форма проведення експерименту – групова.

Для вимірювання рівня самоактуалізації студентів ми використовували методика самоактуалізаційний тест (CAT) та для дослідження ціннісно-змістової сфери, життєвих цілей студентів використана методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча,

З методики САТ були обрані дві шкали, що дають змогу оцінити рівень креативності та пізнавальної потреби, оскільки саме вони формують і показують рівень самореалізації студентів.

Емпіричне дослідження відображає, що до виконання творчого завдання рівень самореалізації студентів був не надто високим, після виконання запропонованого творчого завдання даний рівень зріс у 3-ох осіб в середньому.

Методика М. Рокича дала змогу з'ясувати кількість осіб, що визначали категорію «здоров'я» як основну - в обсязі 7 осіб; кількість осіб, що визначили категорію «наявність вірних друзів» як основну складає 9 осіб; «матеріально забезпечене життя» - 8 осіб, «любов» - 6 осіб, «свободу» - 1 особа, «творчість» - 4 особи.

Отже, студенти досліджуваної групи у кількості 35 осіб за головне у своєму житті визначають самоактуалізацію в особистому житті, а саме наявність міцного матеріального базису і задоволеність соціальних потреб.

Обробка результатів тестів дає змогу зробити висновок, що підвищення самореалізації студентів в освітньому середовищі відбулося успішно і може мати сталий ефект.

Це дає змогу зробити висновок, що виконання даного завдання є ефективним способом підняття творчої креативності як і окремих осіб так і в загальному в групі.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

За останні роки у вітчизняній та міжнародній психології та педагогії зріс дослідницький інтерес до проблеми самореалізації особистості.

Базовими умовами самореалізації особистості виступають: психо-екологічні, психофізіологічні, психологічні, педагогічні і соціальні чинники.

Нами було з'ясовано, що самореалізація - це сукупність інструментально-стильових і мотиваційно-сміслових характеристик-прагнень, що забезпечують постійність, і готовність до самовираження особи в різних сферах життєдіяльності в процесі онтогенезу.

Розглянута модель самореалізації особистості може служити підставою для обґрунтування одиниць аналізу самореалізації, які могли б відобразити її цілісний зміст в конкретних проявах. Багаточисельні дослідження свідчать про те, що різні особистісні утворення, узяті в системному розгляді, можуть розкриватись в мотиваційно-змістовних і інструментально-стильових складових цілісної особистості.

Освоєння студентами сучасних інформаційних технологій на заняттях, інтегрованих з інформаційними технологіями, де вони оволодівають комп'ютерною грамотністю і вчаться використовувати в роботі з матеріалом різних предметів - один з найбільш потужних сучасних універсальних інструментів. За допомогою комп'ютера та програмних комплексів студенти вирішують рівняння, будують графіки, креслення, готують тексти, малюнки для своїх робіт, реалізують можливість проявити свої творчі здібності.

У сучасних умовах, особливо в період дистанційного навчання, педагог повинен швидко адаптуватись до новітніх обставин, а тому використання інформаційних технологій для зв'язку із студентами та організації освітнього процесу є обов'язковим.

Отже, самореалізація особистості, будучи найважливішим регулювальником внутрішніх можливостей та здібностей людини, багато в

чому залежать від характеру діяльності, в яку включена людина, і змінюється в процесі її життя.

Проблема найповнішої самореалізації студента в процесі навчання, а саме діяльнісної самореалізації - залишається актуальною як для педагогів, які намагаються досягти високої успішності своїх студентів, так і для психологів, які займаються науковими розробками, оскільки проблема самореалізації залишається не вивченою до кінця.

В дослідженні обгрунтовані дві форми самореалізації (внутрішня і зовнішня), а також три її види - діяльнісна, особистісна та соціальна.

Готовність до самореалізації включає в себе усвідомлення власних можливостей, спрямованість на самореалізацію, творчі здібності, операційну базу самореалізації, а також досвід, настанови.

Емпіричне дослідження відбувалося в НУБіП України, м. Києва. Загальна кількість досліджуваних складала 35 осіб, з них 25 - хлопці і 10 - дівчата. Форма проведення експерименту - групова.

Для вимірювання рівня самоактуалізації студентів була використана методика «Самоактуалізаційний тест (САТ)» та для дослідження ціннісно-змістової сфери, життєвих цілей студентів використана методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича.

За допомогою вказаних методик виявлено, що студенти досліджуваної групи за головне у своєму житті визначають самоактуалізацію в особистому житті, а саме наявність міцного матеріального базису і задоволеність соціальних потреб.

Емпіричне дослідження доводить позитивний вплив на самореалізацію студентів творчих завдань, оскільки після виконання запропонованого творчого завдання показник задоволення рівнем своєї самореалізації зріс.

Обробка результатів з даних тестів дає змогу зробити висновок, що підвищення самореалізації студентів в освітньому середовищі відбулося успішно і може мати стабільний ефект.

Отже, відповідно до завдань дослідження у магістерській

НУБіП України

кваліфікаційній роботі:

1. конкретизовано зміст понять «інформаційні технології», «самореалізація», «самореалізація студентів в освітньому просторі»; уточнено їх сутність та характеристики;

НУБіП України

2. надана характеристика сучасних інформаційних технологій, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти та можуть сприяти самореалізації студентів в освітньому просторі університету;

3. досліджено рівень самореалізації студентів НУБіП України (спеціальність «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»);

НУБіП України

4. розроблено методичні рекомендації щодо позитивного впливу інформаційних технологій на самореалізацію студентів закладів вищої освіти та апробувати їх у рамках проведення дослідно-експериментальної роботи.

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О.Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2007. 472 с.
2. Богосвятська А. Акмеологія: вищий ступінь індивідуального розвитку. Всесвітня література та культура в навчальних закладах України: науково-методичний. Київ, 2013. №3. С. 14–19.
3. Васильєва О.А. Професійна діяльність вчителя і основи самореалізації. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць / ред.: Т.І. Сущенко (відп. ред.) та ін. Київ; Запоріжжя, 2006. С. 83–90.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
5. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. Д., 2014. 416 с.
6. Горностаї П.П. Готовність особистості до самореалізації як психологічна проблема. Проблеми загальної та педагогічної психології. 2004. Т. 6. Вип. 3. С. 105-110.
7. Громова Н.В. Творча самореалізація старшокласників в евристичному навчанні предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Н.В. Громова. — Харків, 2014. — 20 с.
8. Гуцаловська В.А. Самореалізація як проблема розвитку особистості у сучасній зарубіжній психології . Проблеми гуманітарних наук. Наукові записки ДДГУ ім. Івана Франка. Дрогобич : Вимір, 2002. Вип. 10. С. 100-110.
9. Гуревич Р. С., Шестопалюк О. В., Кадемія М.Ю. та ін. Сучасні інформаційні технології та їхнє використання: Навчальний посібник. м. Київ, 2006. 631 с.

10. Діяльнісна самореалізація особистості в освітньому просторі: монографія / Колектив авторів: В.В. Бучма, О.В. Гурова, Л.В. Дзюбка та ін. / за ред. С.Д. Максименка. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 262 с.

11. Дзюбка Л.В. Особливості становлення діяльнісної самореалізації підлітків в освітньому просторі школи. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Гене́за буття особистості". К.: ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2017.

12. Зазимко О.В. Психологічні основи ідентифікації технічної обдарованості в юнацькому віці: Автореф. дис...канд. псих. наук: 19.00.07. Київ, 2003. 25 с.

13. Зайченко І. В. Педагогіка. URL: http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib.

14. Захарова І. Г. Інформаційні технології в освіті: посіб. для студ. вищ. закладів освіти. К.: Академія, 2005. 192 с.

15. Іонова І.М. Педагогічні умови творчої самореалізації старшокласників у процесі навчальної проєктної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / І.М. Іонова. Харків, 2014. 20 с.

16. Капустюк О. М. Дослідження структурних компонентів самодетермінації особистості. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі : монографія / за ред. С. Д. Максименка. Кіровоград : Імекс-ЛТД. 2013. С. 111–135.

17. Кіриченко С.В. Професійна самореалізація вчителів в освітньо-проєктній діяльності. Вища і середня школа в умовах сучасних викликів : матеріали Міжнар. наук. практ. конф. (Харків, 17 трав. 2016 р.) / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків : «Смуґаста типографія», 2016. С. 234–238.

18. Кравець Л.М. Виховання саморефлексії у студентів вищих педагогічних навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Луганськ, 2009. 20 с.

19. Кудинов С.И. Полисистемный подход исследования самореализации личности. Сибирский педагогический журнал. Новосибирск : НГПУ, 2007. №3. С. 337-346.

20. Ковальова А.В. Педагогічні умови самореалізації старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Луганськ, 2005. 20 с.

21. Ланцева Г. Р. Теоретичні підходи до проблеми духовної самореалізації особистості у сучасній психології. Практична психологія та соціальна робота : науково-практичний та освітньо-методичний журнал. К., 2013. №10. С. 16–19

22. Лосева Н.М. Самореалізація особистості викладача вищого навчального закладу як загальнопедагогічна проблема : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Харків, 2007. 43 с.

23. Мар'яненко Л. В. Особливості особистісної самодетермінації при нормальному і аномальному розвитку особистості. Проблеми загальної та педагогічної психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. XIV. Ч. 3 / [за ред. С.Д. Максименка]. К., 2012. С. 199-220.

24. Мальнева О.В. Сутнісні характеристики сучасного педагога. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць. Запоріжжя, 2009. Вып. 55. С. 190–194.

25. Маслоу А. Г. О самоактуализации личности. Психология бытия. М.: Рефлбук; К.: Ваклер, 1997. 304 с.

26. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій. : Видавнича група ВНУ, 2006. 298 с.

27. Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. Т. 3. П–Я. Київ : Вид-во «Аконіт», 2008. С. 104, 467, 675.

28. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи. URL: http://pidruchniki.ws/00000000/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_ortinskiy_vl.

29. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / Пометун О., Пироженко Л.; за загальною редакцією. О. І. Пометун. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 192с.

30. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у ВНЗ). URL: <http://www.ime.edu.ua.net/em11/content/09rssi9eh.htm>.

31. Неихологічний словник / За ред. В.І. Войтка. К., «Вища школа», 1982. 215 с.

32. Рибалко Л.С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект): монографія / Л.С. Рибалко. Запоріжжя: ЗДМУ, 2007. 442 с.

33. Самохіна Н.М. Професійно-творча самореалізація майбутніх учителів музики в освітньо-виховному середовищі вишу : монографія / Н.М. Самохіна ; Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ : Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. 371 с.

34. Селевко Г.К. Сучасні освітні технології: Навчальний посібник / Г.К. Селевко. М.: Народна освіта, 2014. 256 с.

35. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчальний посібник. К.: ВД «Екмо», 2011. 324 с.

36. Сисоєва С.О., Поясок Т.Б. Психологія і педагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю традиційної і дистанційної форм навчання. К.: Міленіум, 2005. 520 с.

37. Стойков І.С. Самореалізація особистості (гештальт-терапевтичний напрямок). Персонал: науковий. Київ, 2011. №3. С. 74–82.

38. Танаєєнко О. В. Використання технічних засобів навчання в навчальному процесі. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/28365/.

39. Тимофеева Н. М. Формування позитивної Я-концепції як чинник особистісного зростання. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі : монографія ; за ред. С. Д. Максименка. Кіровоград : Імекс-ЛТД. 2013. С. 215–234.

40. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.:Кондор, 2011.

628 с.
41. Угрин О.Г. Сімейна ідентифікація як чинник психологічної готовності до професійної самореалізації особистості студента : дис. канд. психол. наук. 2014. 220 с.

42. Трихін І.О. Основи шкільного виховання: навчальний посібник / І.О. Трухін, О.Т. Шпак. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 368 с.

43. Фіцула М.М. Педагогіка Навч. посібник для студентів пед. навч. закладів. К., 2000. 542 с. URL: http://pidruchniki.ws/1613030534943/pedagogika/pedagogika_-_fitsula_mm

44. Чайка В. Основи дидактики. Тернопіль: Астон, 2002. С. 297.

45. Чудакова В. П. Дослідження «рівня прагнення до самоактуалізації» як критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості (1 частина, продовження).

Освіта і розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. 2014. № 11 (30). С. 43–53.

46. Чудакова В. П. Особливості особистості на шляху самоактуалізації – критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості (3 частина, продовження). Освіта і розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. 2015. № 1 (32).

47. Шулдик В.І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі: Навч.-метод. посібник. Умань: ПП Жовтий, 2012. 310 с.

НУБІП України

48. Шурлаєва Ю.В. Педагогічні умови формування цінності самореалізації у студентів. Середня професійна освіта. 2007. № 3. С. 39-41.

49. Ягодкіна В.В. Виховна діяльність у ВНЗ як умова професійно-особистісної самореалізації студентів. Гуманітарні та соціально-економічні науки. 2007. № 5. С. 128-130.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Додаток А

Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича

Список А (термінальні цінності):

1. активна діяльна життя (повнота та емоційна насиченість життя);
2. життєва мудрість (зрілість суджень і здоровий глузд, що досягаються життєвим досвідом);
3. здоров'я (фізичне і психічне);
4. цікава робота;
5. краса природи і мистецтва (переживання прекрасного в природі і в мистецтві);
6. любов (духовна і фізична близькість з коханою людиною);
7. матеріально забезпечене життя (відсутність матеріальних труднощів);
8. наявність хороших і вірних друзів;
9. суспільне покликання (повага оточуючих, колективу, товаришів по роботі);
10. пізнання (можливість розширення своєї освіти, кругозору, загальної культури, інтелектуальне розвиток);
11. продуктивна життя (максимально повне використання своїх можливостей, сил і здібностей);
12. розвиток (робота над собою, постійне фізичне і духовне вдосконалення);
13. розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків);
14. свобода (самостійність, незалежність у судженнях і вчинках);
15. щасливе сімейне життя
16. щастя інших (добробут, розвиток і вдосконалення інших людей, всього народу, подства в цілому)
17. творчість (можливість творчої діяльності)

18. впевненість у собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх протиріч, сумнівів).

Список Б (інструментальні цінності):

1. акуратність (охайність), вміння тримати в порядку речі, порядок у справах,

2. вихованість (гарні манери);

3. високі запити (високі вимоги до життя і високі домагання);

4. життєрадісність (почуття гумору);

5. старанність (дисциплінованість);

6. незалежність (здатність діяти самостійно, рішуче);

7. непримиренність до недоліків у собі та інших;

8. освіченість (широта знань, висока загальна культура);

9. відповідальність (почуття боргу, уміння тримати своє слово);

10. раціоналізм (вміння тверезо і логічно мислити, приймати обдумані, раціональні рішення);

11. самоконтроль (стриманість, самодисципліна);

12. сміливість у отстаюваннях своєї думки, поглядів;

13. тверда воля (вміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами)

14. терпимість (до поглядів і думок інших, вміння прощати іншим їхні помилки та омані)

15. широта поглядів (уміння зрозуміти чужу точку зору, поважати інші смаки, звичаї, звички)

16. чесність (правдивість, щирість)

17. ефективність у справах (працьовитість, продуктивність у роботі)

18. чуйність (дбайливість)

Обробка й аналіз результатів

Аналізуючи ієрархію цінностей, слід звернути увагу на їхнє угруповання випробуваним у змістовні блоки. Так, наприклад, можна виділити «конкретні»

і «абстрактні» цінності, цінності професійної самореалізації й особистого життя тощо. Інструментальні цінності можуть групуватися в етичні цінності спілкування, цінності справи, індивідуалістичні й конформістські, а також альтруїстичні цінності, цінності самоствердження, прийняття інших і т. д.

Психолог повинен спробувати вловити індивідуальну закономірність. Якщо не вдається виявити жодної закономірності, можна припустити або несформованість у випробуваного системи цінностей, або нещирість відповідей.

Ключ

Система цінностей	Список А термінальні цінності						Список Б термінальні цінності						
1	Особистісні	2а	3а	6а	12а	15а	18а	16	26	46	96	116	166
	Суспільні	1а	5а	8а	13а	14а	16а	66	76	126	146	156	186
	Професійні	4а	7а	9а	10а	11а	17а	36	56	86	106	136	176
(відображають самореалізацію суб'єкта)													
2	Самоствердження	2а	3а	9а	12а	16а	18а	36	66	86	116	126	166
	Спілкування	1а	5а	6а	8а	13а	15а	16	46	76	146	156	186
	Справи	4а	7а	10а	11а	14а	17а	26	56	96	106	136	176
3	Індивідуалістичні	1а	3а	9а	12а	14а	17а	36	66	96	126	136	166
	Конформістські	4а	6а	7а	8а	13а	18а	26	46	56	86	116	176
	Альтруїстичні	2а	5а	10а	11а	15а	16а	16а	76	106	146	156	186
(спрямованість в системі міжособистісних відносин)													

НУБІП України

Додаток Б

Тест «Самоактуалізаційний тест «САТ»

Текст опитувальника

№ з/п	Твердження за шкалою креативності	А	Б
1	А) У складних ситуаціях треба діяти вже випробуваними способами, так як це гарантує успіх. Б) У складних ситуаціях треба завжди шукати принципово нові рішення..		
2	А) Головне в нашому житті - це створювати щось нове. Б) Головне в нашому житті - приносити людям користь.		
3	А) Мені здається, що найціннішим для людини є улюблена робота. Б) Мені здається, що найціннішим для людини є щасливе сімейне життя.		
4	А) Я часто приймаю спонтанні рішення. Б) Я рідко приймаю спонтанні рішення..		
5	А) При необхідності людина може досить легко позбутися від своїх звичок. Б) Людині вкрай важко позбутися від своїх звичок.		
6	А) Я часто перечитую сподобалися мені книги по кілька разів. Б) Я думаю, що краще прочитати яку-небудь нову книгу, ніж повертатися до вже прочитаного.		
7	А) Я дуже захоплений своєю роботою. Б) Я не можу сказати, що захоплений своєю роботою..		
8	А) Велика частина того, що мені доводиться робити, приносить мені задоволення. Б) Лише небагато з того, що я роблю, приносить мені задоволення.		
9	А) Я легко приймаю ризиковані рішення. Б) Зазвичай мені буває важко приймати ризиковані рішення..		
10	А) Я вважаю, що здатність до творчості - природна властивість людини. Б) Я вважаю, що далеко не всі люди обдаровані природою здатністю до творчості..		
11	А) Мені здається, що я повинен домагатися досконалості в усьому, що я роблю. Б) Мені не здається, що я повинен домагатися досконалості в усьому, що я роблю.		
12	А) Найбільше задоволення людина отримує, домігшись бажаного результату в роботі. Б) Найбільше задоволення людина отримує в самому процесі роботи..		
13	А) Я часто керуюся загальноприйнятими уявленнями у вирішенні моїх особистих проблем. Б) Я рідко керуюся у вирішенні моїх особистих проблем загальноприйнятими уявленнями./		

14

- А) Мені здається, що для того, щоб займатися творчою діяльністю, людина повинна володіти певними знаннями в цій області.
- Б) Мені здається, що для того, щоб займатися творчою діяльністю, людині не обов'язково володіти певними знаннями в цій області.

Твердження за шкалою пізнавальної потреби

1

- А) Дорослі ніколи не повинні стримувати допитливість дитини, навіть якщо її задоволення може мати негативні наслідки.
- Б) Не варто заохочувати зайву цікавість дитини, коли воно може привести до поганих наслідків.

2

- А) Люди, які проявляють підвищений інтерес до всього на світі, іноді мене дратують.
- Б) Люди, які проявляють підвищений інтерес до всього на світі, завжди викликають у мене симпатію.

3

- А) Мені здається, що кожна людина повинна мати уявлення про основних законах фізики.
- Б) Мені здається, що багато людей можуть обійтися без знання законів фізики.

4

- А) Мені здається, що поглиблення в вузьку спеціалізацію є необхідним для справжнього вченого.
- Б) Мені здається, що поглиблення в вузьку спеціалізацію робить людину обмеженим.

5

- А) Прагнучи розібратися в характері і почуття оточуючих, люди часто бувають надмірно бестактні.
- Б) Прагнення розібратися в характері і почуття оточуючих природно для людини і тому може виправдати нетактовність.

6

- А) Інтерес до самого себе завжди необхідний для людини.
- Б) Зайве самокопання іноді має погані наслідки.

7

- А) Ті зусилля і витрати, яких вимагає пізнання істини, виправдані, так як вони приносять користь людям.
- Б) Ті зусилля і витрати, яких вимагає пізнання істини, виправдані хоча б тим, що вони доставляють людині емоційне задоволення.

8

- А) Досить часто мені буває нудно.
- Б) Мені ніколи не буває нудно.

9

- А) Я віддаю перевагу проводити відпустку подорожуючи, навіть якщо це пов'язане з великими незручностями.
- Б) Я віддаю перевагу проводити відпустку спокійно, в комфортабельних умовах.

10

- А) Вибираючи для себе яке-небудь заняття, людина повинна рахуватися з тим, наскільки це необхідно.
- Б) Людина завжди повинен займатися тільки тим, що йому цікаво.

11

- А) У мене не вистачає часу на те, щоб стежити за новинками в світі мистецтва та літератури.
- Б) Я постійно стежу за новинками в світі мистецтва та літератури.

НУБІП України

Обробка та інтерпретація результатів Шкала «Гнучкість поведінки».

Шкала вимірює гнучкість поведінки в різних ситуаціях, гнучкість використання стандартних оцінок, принципів. Високий бал відображає здатність людини швидко реагувати на ситуацію, що змінюється, гнучкість та розуміння в застосуванні деяких стандартних принципів. Низький бал означає догматизм, який виявляється в тому, що особистість, що не самоактуалізувалася, дуже жорстко дотримується загальних принципів.

НУБІП України

Ключ:
Шкала Креативності: 1 б, 2 а, 3 а, 4 а, 5 а, 6 а, 7 а, 8 а, 9 а, 10 а, 11 б, 12 б, 13 б, 14 б.

Шкала пізнавальної потреби: 1 А, 2 Б, 3 А, 4 А, 5 Б, 6 А, 7 Б, 8 Б, 9 А, 10 Б, 11 Б.

НУБІП України

Чим більша кількість збігів з ключем, тим вищий у Вас ступінь гнучкості в поведінці.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Додаток В

Індивідуальне творче завдання

Необхідно створити сайт-портфоліо з власним фото, відобразити в описі

дати коротко інформацію про себе, власні хобі та домашню тварину (за наявності такої).

НУБІП України

Вивантажити сайт у мережу на безкоштовний хостинг, зробити переходи між веб сторінками за допомогою меню сайту.

Не дозволяється використовувати безкоштовні архітектори сайту Wix,

UCoz, WordPress.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України